जरा रेंगाळले

(‘वाट’ या विषयावरील कवितासंग्रह)

रचना

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)

मंजुभारती प्रकाशन

पुणे

जरा रेंगाळले ('वाट' या विषयावरील कवितासंग्रह)

रचना : डॉ. मंजूषा कुलकर्णी
(साहित्य अकादमी पुरस्कारप्राप्त लेखिका, कवयित्री)
साकेत / २५, जयवंत पालकर मार्ग,
पोद्दार रुग्णालयासमोर वरळी, मुंबई – ४०० ०३०.
भ्रमणध्वनी – ९०८२१६१५२४, ९८२२८३९४९१
Email : drmangushak@gmail.com

कायमस्वरूपी पत्ता : २३१, समर्थ अलंकार, फ्लॅट–२,
कवितांच्या बागेसमोर, ज्योतीनगर,
छत्रपती संभाजीनगर – ४३१ ००५.

प्रकाशक : सौ. उल्का मंगेश कुलकर्णी
मंजुभारती प्रकाशन
'अे' ५०४, महालक्ष्मी पॅलेस,
वेंकटेश शर्विल सोसायटी समोर,
सी.एन.जी. पंपासमोर, पारी कंपनी चौक,
नऱ्हे, पुणे – ४११०४१.

प्रथम आवृत्ती : चैत्र कृ. ३, शके १९४६
शनिवार, दि. २७ एप्रिल, २०२४

अक्षर जुळवणी : सौ. अनिता विनायक भालेराव
क्रिएशन,
जयश्री, १–एन, सेक्टर ए, एन–१,
सिडको, छत्रपती संभाजीनगर – ४३१००३.
भ्रमणध्वनी – ९४२३३ ९६८८१

मुद्रक : स्टार कॉपीयर्स प्रायव्हेट लिमिटेड
कुमठेकर मार्ग, सदाशिव पेठ, पुणे ३०

ISBN : 978-81-972636-4-4

सर्वाधिकार : © लेखिकेच्या स्वाधीन

किंमत : **₹ १५०/–**

सर्व रसिकवरांना
सादर समर्पण...

मनोगत

कविता लिहिताना माणूस चालत असतो. कधी विचारांच्या वाटेने, कधी आठवणींच्या, तर कधी नुसत्या शांततेच्या. मीही अशीच चालत होते अनामिक, अबोल, पण आतून भरलेल्या जगात. त्या प्रवासात एक क्षण आला, जेव्हा पाय थांबले आणि मन म्हणालं 'जरा रेंगाळू या' हाच तो क्षण, जिथून या कवितासंग्रहाचा जन्म झाला. नाव ठरवताना अनेक पर्याय मनात आले, पण 'जरा रेंगाळले' हे नाव जणू स्वतःहून माझ्या लेखणीसमोर येऊन बसलं. कारण ते फक्त एका शब्दाचं नव्हतं, ते माझ्या जीवनवृत्तीचं प्रतिबिंब होतं. मी जेव्हा चालते, तेव्हा मला थांबावसं वाटतं; जेव्हा थांबते, तेव्हा पुन्हा पुढे जावंसं वाटतं. या दोन टोकांच्या दरम्यान जो शांत श्वास आहे तो म्हणजे 'रेंगाळणं'. कविता माझ्यासाठी नेहमीच स्वतःशी संवाद साधण्याचं माध्यम राहिलं आहे. या संवादात कुणी दुसरं नसतं फक्त मी, माझ्या भावना, आणि काळ. कधी कधी हे तीनही इतके एकरूप होतात की कुणी कोण हेच कळत नाही. त्या वेळी मी लिहीत नाही, तर शब्द माझ्यातून उमलतात.

'जरा रेंगाळले' लिहिताना अनेक वेळा असंच झालं. काही कविता अचानक मनात उतरल्या, जणू एखाद्या दुपारच्या वाऱ्याने खिडकीवर टकटक केली आणि शब्द आत आले. काही मात्र दीर्घ प्रतीक्षेनंतर उमलल्या. त्यांना वेळ लागला, कारण त्या वेदनेच्या शाईत भिजत होत्या. या संग्रहात 'माझ्या वाट' ही संकल्पना आधारभूत आहे. ती केवळ प्रवासाची वाट नाही, तर स्वतःच्या अस्तित्वाच्या शोधाची वाट आहे. त्या वाटेवर मी कितीतरी वेळा हरवले, कितीतरी वेळा सापडलेही. कधी एखादं नातं मला थांबवत गेलं, कधी एखादी हाक पुढे खेचत राहिली आणि या सगळ्या थांब्यांवर मी 'जरा रेंगाळले'. कधी मनात विचार आला. 'थांबण्यातही चालण्याइतकं सौंदर्य असतं का?' उत्तर सापडत नव्हतं, पण अनुभव मिळत होते. त्या अनुभवांनीच या कवितांना अर्थ दिला.

आजच्या जगात सगळं काही इतक्या वेगानं घडतंय की लोकांना थांबायचं विसरायला झालंय. माणूस जणू स्वतःपासून पळतो आहे. त्याचं ध्येय असतं पुढचं पाऊल, पुढचा दिवस, पुढचं यश. पण कधी तरी मनात प्रश्न उमटतो 'कुठे पोहोचायचं आहे आपल्याला?' मीही हेच विचारत होते आणि जेव्हा उत्तर मिळालं नाही, तेव्हा मी चालणं थांबवलं आणि लिहायला सुरुवात केली. कदाचित 'जरा रेंगाळले' हे माझ्या प्रश्नाचं उत्तरच आहे.

या संग्रहातील कविता म्हणजे माझ्या आयुष्याच्या नकाशावरील ठिपके आहेत. काही ठिपके गडद आहेत. कारण तिथं वेदना खोल आहे. काही हलक्या छटांचे कारण तिथं समाधान आहे. काही ठिपके अपूर्ण, ओझरते कारण काही गोष्टी सांगूनही न सांगता येत नाहीत. पण एक गोष्ट सगळ्यांत समान आहे. त्या सगळ्या जागा माझ्या वाटेवरच्या आहेत. त्या मी चालून गेली, कधी पाय दुखले, कधी मन ओलावलं, पण थांबले तेव्हा काहीतरी उमजलं. त्या उमजलेल्या क्षणांनीच कविता बनली. कविता म्हणजे माझ्यासाठी नेहमीच नव्या जाणिवेचा जन्म. ती माझ्या जगलेल्या जीवनाचा अहवाल नाही; ती त्याच्या जाणिवेचा प्रतिसाद आहे. मी लिहिते तेव्हा मी स्वतःलाच ओळखते. कधी आश्चर्याने, कधी करुणेने, कधी प्रेमाने.

'जरा रेंगाळले' या नावातच ती करुणा आणि आत्मसंवाद आहे. हे नाव जणू माझ्या आयुष्यातील एका मूक कबुलीजबाबासारखं आहे की हो, मीही थांबले होते, काही क्षणांसाठी, कारण थांबण्यातच मला जगण्याचा अर्थ सापडला. काही कविता नात्यांच्या ओलाव्यातून जन्मल्या. आईच्या आठवणीत, पित्याच्या स्मितात, मित्राच्या गप्पांमध्ये, किंवा एखाद्या संध्याकाळी मनात उमटलेल्या एका वाक्यातून. त्या क्षणांना शब्दांची गरज नव्हती, पण मी शब्द दिले. कारण त्यांना आवाज मिळणं गरजेचं वाटलं. कविता म्हणजे माणसाच्या शांततेचा आवाज असतो, आणि या संग्रहातील प्रत्येक कविता त्या शांततेचीच एक ओळ आहे. अनेकदा वाचक विचारतात, 'कविता कशा सुचतात?'

मी त्यांना सांगते, 'कविता सुचत नाहीत, त्या घडतात.' त्या मनात उमलतात, एखाद्या पावसाच्या थेंबासारख्या, कधी नजरेच्या कोपऱ्यातून, कधी ओठांवरच्या श्वासातून. त्या कवितांचे धागे मी धरू शकले, कारण मी 'रेंगाळले' होते, धावत नव्हते.

या कवितांना लिहिताना मी वेळेचा अर्थ पुन्हा शिकलो. तो फक्त टिक-टिक करणारा घड्याळाचा काटा नाही, तो आपल्या मनाचा नाडी-स्पंदन आहे. जेव्हा आपण थांबतो, तेव्हाच वेळ आपल्याशी बोलतो. कधी प्रेमाच्या भाषेत, कधी वेदनेच्या, कधी नुसत्या शांततेच्या. कविता लिहिणं म्हणजे आत्म्याला आरशासमोर उभं करणं. त्यात काही कुरूप दिसतं, काही सुंदर, पण जे काही दिसतं ते खरं असतं. मी स्वतःला तसं पाहिलं. निःसंकोच, निखळ, कधी रडत, कधी हसत. त्या क्षणांत माझ्यातली कवयित्री नव्हे, तर माझ्यातली स्त्री, मुलगी, आई, प्रवासी, श्रोता बोलली. आणि ह्याच आवाजांनी हा संग्रह घडला.

'जरा रेंगाळले' हे नाव वाचकाला सांगतं, ही फक्त माझी वाट नाही, ही तुमचीही आहे. कारण प्रत्येकजण आपल्या आयुष्यात कधी ना कधी रेंगाळतोच. कधी आठवणींमध्ये, कधी अपूर्ण स्वप्नांमध्ये, कधी हरवलेल्या व्यक्तींच्या आठवणीत. माझ्या कवितांमध्ये त्या सगळ्या रेंगाळलेल्या क्षणांचा गंध आहे. मला वाटतं, कवी आणि वाचक यांचा संवाद तिथंच सुरू होतो, जिथं दोघांचे अनुभव एकाच भावनेत गुंफले जातात. हा संग्रह माझ्यासाठी केवळ पुस्तक नाही; तो माझ्या आयुष्याचा नोंदवही आहे. यातील प्रत्येक कविता म्हणजे एका श्वासाची सही आहे, एक आठवण जपण्याचा प्रयत्न, आणि सर्वांत महत्त्वाचं एक थांबा. जर वाचक या कवितांतून स्वतःचा एखादा क्षण पुन्हा जगला, जर त्यालाही वाटलं 'थोडं थांबू या' तर माझं लेखन सार्थक झालं. आज जेव्हा मी या कवितांकडे पुन्हा वळून पाहते, तेव्हा मला जाणवतं, की मी लिहिताना नव्हतेच एकटी. माझ्या वाटेवर निसर्ग होता, थोडी शांतता होती, आणि काही अश्रूही होते. त्या सगळ्यांनी मिळूनच हे शब्द उमटवले. म्हणूनच हे मनोगत मी वाचकांना नव्हे, तर त्या क्षणांना समर्पित करते, ज्यांनी मला थांबायला शिकवलं. कविता म्हणजे चालण्याचा विराम नाही, ती म्हणजे चालण्याचा अर्थ आहे.

'जरा रेंगाळले' हा त्याच अर्थाचा प्रयत्न आहे क्षणभर थांबून, पुन्हा नव्या उमेदीनं पुढे जाण्याचा आणि म्हणूनच ज्या वाटेवर मी चालले, तिथं जेव्हा थोडी 'रेंगाळले', तेव्हाच मी खरं जगले.

डॉ. मंजूषा कुलकर्णी

प्रस्तावना

थांबण्याच्या क्षणांची कविता ‘जरा रेंगाळले’ प्रवास म्हणजे फक्त चालणं नाही; तो म्हणजे थांबणं, पाहणं, अनुभवणं आणि पुन्हा पुढे जाणं. जीवनाच्या वाटांवर माणूस सतत धावत राहतो, पण कधी तो थांबतो, मागे वळून पाहतो, तेव्हा त्याला स्वतःचाच एक नवा चेहरा दिसतो. त्या थांबण्याच्या क्षणांना, त्या रेंगाळण्याच्या सौंदर्याला शब्दबद्ध केलं आहे. या कवितासंग्रहात, ‘जरा रेंगाळले’ मध्ये. हा संग्रह म्हणजे गती आणि स्थैर्य यांचा संगम आहे. इथे प्रत्येक कविता ही प्रवासातील एक थांबा आहे. जिथे कवी किंवा कवयित्री स्वतःशी बोलते, भूतकाळाशी हातमिळवणी करते, आणि भविष्याकडे पुन्हा शांत नजरेने पाहते. ‘माझ्या वाट’ या संकल्पनेशी हा संग्रह नातं जोडतो. कारण प्रत्येक वाट ही आपली असते, पण तिचं सौंदर्य आपण किती वेळ थांबून अनुभवतो यावर ठरतं.

‘जरा रेंगाळले’ हे शीर्षक जणू एक निमंत्रण आहे – ‘क्षणभर थांब, या वाटेवर पाहा, इथेही जीवन आहे.’ या एका वाक्यातच संपूर्ण कवितासंग्रहाचं तत्त्वज्ञान सामावलेलं आहे. आजच्या वेगवान काळात सगळं काही झपाट्यानं होतंय. विचार, नाती, शब्द, संवाद, वेळ... अशा वेळी ‘रेंगाळणं’ म्हणजे धीमं होणं नव्हे, तर जाणिवेनं जगणं. या संग्रहातील कविता ह्याच जाणिवेच्या ठिकाणी उभ्या आहेत. त्या चालतात, थांबतात, आणि पुन्हा पुढे सरकतात, पण त्या प्रत्येक वळणावर काहीतरी उमजतं. धरती आणि आकाश यांचं एकत्र भावविश्व जसं ‘नभ मोजताना’ मध्ये होतं, तसंच ‘जरा रेंगाळले’ मध्ये वेल हा एक जिवंत पात्र आहे. कवयित्री वेळेला स्पर्श करते, त्याच्याशी बोलते, कधी त्याच्यावर नाराज होते, तर कधी त्याच्या कुशीत विसावते. या संग्रहातील कविता म्हणजे थांबण्याच्या तत्त्वज्ञानाचं काव्यात्मक रूपांतर. कविता लिहिताना जेव्हा शब्द थांबतात, तिथे अर्थ जन्म घेतो. तसंच या कवितांमध्येही शब्द आणि शांतता दोघेही बोलतात.

कवयित्रीच्या लेखणीतून उमटणारा प्रत्येक शब्द हा 'रेंगाळण्याचा अर्थ' शिकवतो. 'गती म्हणजेच जीवन' ही धारणा जरा मागे ठेवून, ती म्हणते, 'कधी कधी स्थिरता म्हणजेही अनुभव.' या संग्रहातील काही कविता आठवणींशी जोडलेल्या आहेत. गेल्या काळातील लोक, क्षण, अपूर्ण संवाद, न सोडलेले हात... त्या आठवणी कवयित्रीसाठी ओझं नाहीत; त्या तिच्या प्रवासाचे टप्पे आहेत. ती त्या आठवणींत थांबते, पण अडकत नाही. 'रेंगाळणं' तिच्या दृष्टीने पलायन नव्हे, तर अवलोकन आहे. काही कविता मात्र वर्तमानाशी संवाद साधतात. त्या म्हणतात – 'थोडं थांब, पहा, तू किती जगलास!' त्या माणसाला स्वतःच्या श्वासाची जाणीव करून देतात. कारण जोपर्यंत आपण श्वास घेतो, तोपर्यंत आपण चालतो, पण जेव्हा आपण श्वास ऐकतो, तेव्हा आपण जगतो. हाच या संग्रहाचा गाभा आहे.

भाषेच्या दृष्टीने 'जरा रेंगाळले' या संग्रहात एक साधेपणा आहे, पण तो साधेपणा फक्त शब्दांत आहे. अर्थ मात्र अतिशय खोल आणि प्रसन्न आहे. कवयित्रीचा सूर नाजूक आहे; ती वाचकावर विचारांचा भार टाकत नाही, तर सौम्यपणे त्याला स्वतःकडे वळायला भाग पाडते. कधी ती म्हणते –

'थांब थोडी, ओठांवर शब्द नको,
नजरेतून बोलू या क्षणभर.'

आणि कधी ती स्वतःला सांगते – 'धावत राहते मी, पण वाट कधीच धावली नाही, ती तर शांत बसून माझी वाट पाहत राहिली.' या ओळी फक्त काव्य नाहीत; त्या जीवनाचं सार आहेत. 'रेंगाळणं' म्हणजे केवळ स्थिरता नाही; ती आदराची भावना आहे. वेळेचा, अनुभवाचा, नात्यांचा आणि सर्वात महत्त्वाचं स्वतःचा. या संग्रहात कवयित्रीने स्वतःकडे पाहिलंय, पण अहंकाराने नाही; आत्मभानाने. ती स्वतःला विचारते – 'मी का धावतेय? काय शोधतेय?' आणि मग स्वतःलाच उत्तर देते – 'कधी कधी शोधच उत्तर असतो.' हा संग्रह वाचताना वाचक स्वतःच्या प्रवासात प्रवेश करतो. कवयित्रीच्या शब्दांमध्ये त्याला स्वतःच्या वाटा दिसतात. त्या वाटांवर त्यानेही कधी थांबून घेतलेले श्वास आठवतात. कविता म्हणजे कवीचा अनुभव वाचकाच्या भावनांशी जुळण्याचा क्षण.

'जरा रेंगाळले' हा तसाच एक संधिस्थळ आहे. कवी आणि वाचक दोघांच्या जगांचा संगम. साहित्यिक दृष्टिकोनातून पाहिलं, तर या कवितासंग्रहाचं विशेष म्हणजे त्याची संवेदनशील अंतर्मुखता. ती निसर्गाशी संवाद साधते, काळाशी

बोलते, नात्यांच्या विरामचिन्हांना अर्थ देते. 'रेंगाळणं' ही कृती इथे एक अवस्था बनते जीवनाच्या गतीला अर्थ देणारी, शब्दांना शांततेचा साज देणारी. अशा या कवितांमध्ये एक अदृश्य शिल्प आहे – माणसाच्या मनाचं. त्या शिल्पात वळणं आहेत, विराम आहेत, रेषा आहेत, आणि थोडी अधुरी ओढही आहे. पण त्या अधुरेपणातच पूर्णत्व दडलं आहे.

'जरा रेंगाळले' म्हणजे त्या पूर्णत्वाला नम्र अभिवादन आहे. हा संग्रह वाचताना मनात एक हलकी हाक ऐकू येते – 'थोडं थांब, या क्षणाचा गंध घे.' आणि जेव्हा आपण थांबतो, तेव्हा आपल्याला जाणवतं की आयुष्य इतकं साधं आहे, फक्त आपणच खूप घाई केली होती.

'जरा रेंगाळले' हे नाव म्हणजे तीच आठवण – घाईच्या वाटेवर कधी तरी थांबून पाहा, कारण त्या क्षणातच कविता उमलते.

श्री. विजय काळे
नेरुळ, नवी मुंबई.

अनुक्रमणिका

१) सुखाचा किनारा ... १५
२) एकटेपण हे खासे ... १६
३) दूर त्या तिथे ... १७
४) वळण असावे वळणावळणावरती ... १८
५) जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी ... १९
६) वाट माझी वेगळी रे ... २०
७) अशीच पालवी ... २१
८) स्मृती राजसाच्या ... २२
९) चिंब ओल्या वाटेवरती ... २३
१०) वाटा जुनाट झाल्या ... २४
११) नवी वाट रोज घ्यावी ... २५
१२) साथ जन्माची सात जन्म दे ... २६
१३) वाटेस वाट देणे ... २७
१४) वळण भेटते वळलेले ... २८
१५) कोणासाठी तरी ... २९
१६) स्मृती ओलसर उरते ही ... ३०
१७) आयुष्याची गणिते ठरली ... ३१
१८) सांज आठवे ना साधी ... ३२
१९) ऐसी जगी भ्रमंती ... ३३
२०) येरे येरे तू पावसा ... ३४
२१) अकल्पित वळणांचे कोडे... ३५
२२) पुन्हा एकमेकांस पहावे नव्याने ... ३६
२३) आनंद गंध पाणी ... ३७
२४) वाटेच्या वाटेवरती ... ३८
२५) सांज टेकली क्षितिजपाशी... ३९
२६) कुणी जरासे हळवे व्हावे ... ४०
२७) असे वाटते कधीतरी ... ४१
२८) उधाण वाऱ्यापरी ... ४२
२९) आयुष्यातील मोह सदा ... ४३
३०) भारलेली रातराणी ... ४४
३१) जीव घेतात फसवे भास ... ४५
३२) ना प्रेमाचे त्या मोल ... ४६
३३) जीवनाची रीत ही ... ४७
३४) कन्या सासुराशी जाते ... ४८
३५) येते जीवनी जेंव्हा कोणी ... ४९
३६) पापण्यांच्या उंबऱ्याशी ... ५०
३७) अवीट गोडीचा मेळा ... ५१
३८) रंग असावे असेच आता ... ५२
३९) गंगा भागीरथी म्हणावे ... ५३
४०) रंग कोणते मज मनी ... ५४
४१) असा अनोखा जगू या ग्रीष्म हा ... ५५
४२) एक अनामिक भीती ... ५६
४३) आता कठीण ... ५७
४४) मना हरवले आहे ... ५८
४५) वळण आगळे होते ... ५९
४६) हीच दे देवा सखी साजणी ... ६०
४७) क्षण ऐसे वेचावे इथले ... ६१
४८) नव्या कळीचे नवेनवेपण ... ६२
४९) माहेर जिवंत अंतःकरणी ... ६३
५०) हात कुणाचे स्वर्णिम झाले असतील ... ६४
५१) रंग भरून संगाने ... ६५

५२) तू जपून टाक पाऊल सजनी ... ६६
५३) निसर्गातली रम्य दिवाळी ... ६७
५४) गाव तोच रेखावा ... ६८
५५) जिथे दुरावला सखया माझा ... ६९
५६) नाते भासे अनोळखी ... ७०
५७) मन उगाच होतं हळवं ... ७१
५८) मी पाणवठ्यावरती ... ७२
५९) आता कुणास सांगू ... ७३
६०) इथे फिरस्ती कितीतरी ... ७४
६१) जीवन आनंद दुनावे ... ७५
६२) तू माझ्याकडे वळावे ... ७६
६३) तुझी वाट पाहताना ... ७७
६४) झणी पुन्हा गेलास की ... ७८
६५) वाट रेशमी रेख ना ... ७९
६६) कुठून वाट चालली ... ८०
६७) वाट डोंगरी वळती ... ८१
६८) अवचित की भेटला ... ८२
६९) पहा दिव्यांचे रिंगण ... ८३

(१)
सुखाचा किनारा

तुझा हात हाती
चांदण्यात राती
वाट ही नशीली
जळी चांद वाती

इथे पेटलेल्या
विरहास शमवी
तुझे रूप चंद्रम्याच्या
तेजास नमवी

हरित भान स्वप्नील
मनी हुळहुळे जे
स्पर्शातुनी नवखे
प्रेम का खुले हे

प्रिये सांग कोणास
लाभे हा सहारा
जवळी असता तू गे
सुखाचा किनारा

नको शब्द केवळ
भाव हे पुरावे
चांदव्यानेही नको ग
अंबरी झुरावे

मिळो ज्याचे त्याला
मनाचे निवारे
फिरो मानसी वर
सुगंधी फवारे

दि.२७/०६/२०२४
रात्री ०७.३५ वा.

(२)
एकटेपण हे खासे

मला वाटते एकाकीपण
फक्त माणसा असते
देख एकटा रस्ता इथला
नदी एकाकी असते

जंगल कानन किती विस्तीर्ण
तरी एकटे रहाते
एकटेच ते सरोवर शांत
नभही एकटे पहाते

झाड एकटे कुठेतरी ते
कधी लगडते कधी निष्पर्ण
सप्तरंग कधी इंद्रधनूचे
कधी एकटा वर्ण

गाव एकटे कधी एखादे
दूर देशी वसलेले
कुणीतरी त्या तिथे उदासी
कवटाळून बसलेले

भाव एकटे छाया एकटी
स्वप्नं एकटे भासे
त्याच्याशी बघ जुळण्या नाते
असे एकटेपण हे खासे

दि.१४/०५/२०२४
रात्री ११.४३ वा.

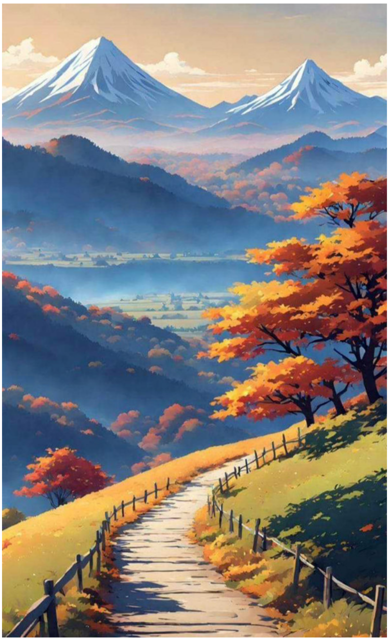

(३)
दूर त्या तिथे

सौंदर्याची शिखरे सुंदर
लावण्याची वाट
उमलून आल्या केशराचा
सोनकेशरी थाट

चढत्या सोपानांनी चढती
ओढ चढावी इथली
सत्य असे की स्थळी ही मोहक
माझ्या स्वप्नामधली

पायाखाली स्पर्श मल्मली
हर्ष कोवळे खुलती
झाडे वेली पाने फुले ही
पुन्हा नव्याने भुलती

कुंपण वेडे शिस्तीमधले
स्वतःस राखून देते
मनातल्या मनी रंग प्रीतीचे
अंगी माखून घेते

दूर त्या तिथे पहाट थोडी
धुक्यात रेंगाळलेली
गिरीवर शिखरी निशा निळाई
अजून पेंगुळलेली

तशात वाटे हात तुझा मज
हाती घट्ट असावा
साखरझोपेमधेही अवखळ
राजस दूर नसावा

दि.०३/०३/२०२३
पहाटे ०५.५७ वा.

(४)
वळण असावे वळणावळणावरती

वळणावरती थांबायाची
वेळ कधीतरी येते
जरा विसावा हलका हलका
जीवन घेऊन जाते

कधी कुणाची वाट पाहता
थकून डोळे जाती
कधी आपुले कुणी भेटता
हासू गीतही गाती

कधी कुणाचे चुकले काही
म्हणून शिक्षा कोणा
कधी निवृत्ती घेऊन मनही
मागते भिक्षा कोणा

सरळ वाटते चाले जीवन
तैसे कैसे घडणे
एक अनामिक वळण अनोखे
वाटेवरती पडणे

तिथे वळावे की सांभाळावे
स्वतःस एकट्याने
प्रवास वाटे सुखकर होईल
होता तो दुकट्याने

म्हणून वाटते वळण असावे
वळणावळणावरती
जरा वळावे काही कळावे
मनास यावी भरती

दि.१०/१२/२०२४
रात्री १०.४३ वा.

(५)
जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी

जपून जपून जपून टाक पावला
जीव सखे तुझ्यामधे गुंतला
काय भरवसा अथांग सागरा
धीर मज मनीचा प्रिये संपला

ती घसरडी वाट जप जरा ग तू
तेथ निसटती झणी जाण तू
खडक चिकचिके सारे जाहले
घट्ट पाय रोवुनी ग थांब तू

जळ अवखळ लाटांच्या नागिणी
सळसळ करुनी निघतील धावुनी
येतील सरसर सर सरसावुनी
घे अंदाजा नीट पाहुनी

तूऽऽ ओली चिंब चिंब जाहली
मोहिशी तू मज मना ग भिजलेली
अजूनही तिथेच आहे थांबलो
दृष्टी ही कधीऽऽचीच थबकली

पण वाटे काळजी तू धुंद ग
फुलपाखरू तैसी स्वच्छंद ग
ओढ लावी मजसी तव सुगंध ग
कोशी तुझ्या प्रीतीचा मी बंद ग

दि.१९/१२/२०२४
रात्री ११.२६ वा.

(६)
वाट माझी वेगळी रे

वाट माझी वेगळी रे
सांग तुजसी रुचेल का
छेदल्या वाटा जुन्या त्या
बोल तुजला पचेल का

वाहिले मी हृदय आहे
भावना कळतील का
शब्द ऐकून अर्थ सारे
तुज मना वळतील का

या इथे मी थांबलेली
तू जरा वळशील का
देत माझे प्रेम मजला
रीत तू पाळशील का

ज्या खुणा सोडेन मी
त्या पदखुणांना पाह ना
तुही माझ्या सोबतीने
काळजाला वाह ना

गहिऱ्या असू दे त्या तुझ्याही
भावकुसुमी पाकळ्या
उंच असू दे अन भराऱ्या
हिंदोळ्यावर मोकळ्या

दि.२३/०१/२०२४
रात्री ११.४८ वा.

(७)
अशीच पालवी

संपलेल्या वाटांना
कधीतरी वाट फुटते
तसेच कोणीतरी
भेटते

बघ ना....
पुन्हा तिथे सांज
पुन्हा पहाट
वाटते

वठलेल्या काळजाला
फुटलेले पाझर ओले
भावनांचा अंकुर
डोले

वाढलेला गुंता
भेडसावत जाणाऱ्या चिंता
एक आशाकिरण
उगवलेला

अशीच पालवी
रोज फुटते मनाला
साथ क्षणाक्षणाला
अनमोल

दि.२८/०१/२०२५
रात्री १०.४२ वा.

(८)
स्मृती राजसाच्या

वळून पाहते मी
तुला वळणावरती
ती वाट आता
पुन्हा एकटी रे

जिथुन दूर गेलास
तेथेच मीही
उगा मूक राहे
सवे सांज तीही

का शब्द माझे
जणू गोठलेले
का बंद ओठी
निरोप साठलेले

न कळती दिशा
मजसी वेडावतात
जिथे पाहू तेथे तू
स्वर धावतात

स्मृती राजसाच्या
कशा रे मिटाव्या
हृदय मंदिरी त्या
पुन्हा उमटाव्या

दि.०३/०७/२०२४
सकाळी ०८.४९ वा.

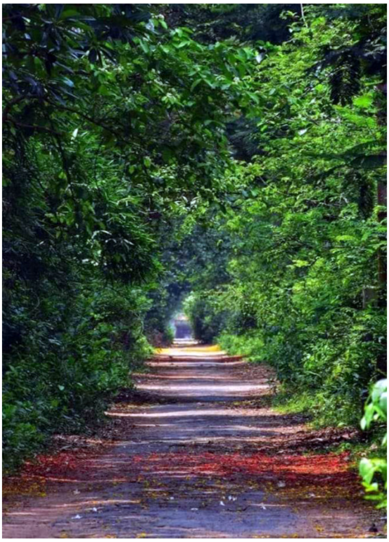

(९)
चिंब ओल्या वाटेवरती

चिंब ओल्या वाटेवरती
मोती सांडलेले
बघ दवाचे थेंब चमचम
पल्लवीशी मांडलेले

स्पर्श ओले ओलीत्याचे
मेण वाटे मृत्तिका
गप्प होती जी उधाणली
काळजातून वृत्ती का

झाडे वेली डोलताना
थंड झुळुका वाहती
त्या गवतपात्या लाजुनी
प्रीतरंगी नाहती

डोकावून पाहे सविता
पावसाच्या अंगणी
इंद्रधनूच्या वाकलेल्या
त्या कमानी रंगणी

आज येतो गंध कोठून
मंद धुंद सारखा
त्या फुलांना त्या भुईला
होवो ना कधी पारखा

दि.२२/०८/२०२४
रात्री ११.४८ वा.

(१०)

वाटा जुनाट झाल्या

सांगा कसे स्मरावे
कोठून दिशा आल्या
ना आठवावे काही
वाटा जुनाट झाल्या

केंव्हातरी मी गेले
चालून रोज जेथे
आता अनोळखी का
दिसतात मार्ग येथे

वळणे नवी नवी अन
रस्ता गुडूप झाला
बुडताच पायवाट
पायंडा नवा हो घाला

नुसता न राही मार्ग
ती राजमार्ग ठरतो
कधी ओळखीचा नाही
तो मार्ग स्मृतीत उरतो

असते खरेच हाती
का आपुल्या जात रहाणे
फिरुनी पुन्हा कधी ते
कोठून कोठे जाणे

दि.०५/०२/२०२५
रात्री १०.२६ वा.

(११)
नवी वाट रोज घ्यावी

दिसल्या नव्याच वाटा
किरणे नवी पसरली
खुलवून जीवनाला
मग वेदना विसरली

झाली पहाट झाली
जगतास जाग आली
विरले गडद तमाचे
जाळे उतरले खाली

प्राची प्रसूत होता
कांतीचा जन्म होतो
सविता हे नाव ठेऊन
नभराज तात होतो

हा सोहळा प्रतिदिन
चाले दिगंती तेज
सांगा असेल कोण
देवाहुनी तरबेज

वाटे म्हणून मजला
नवी वाट रोज घ्यावी
चैतन्य पियुष धारा
नवं नवेली नित प्यावी

दि.०७/०२/२०२५
रात्री १०.४९ वा.

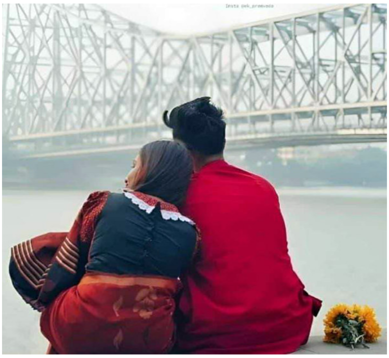

(१२)
साथ जन्माची सात जन्म दे

फुलासारखे जपशील मजला
काय अधिक मागणे
मनात कायम ठेव सख्या तू
प्रीत माझी सांगणे

बांधून घेईन सेतू किती मी
तुला मला सांधण्या
अविचल राहील प्रेम आपुले
अढळ जणु चांदण्या

असा दिलासा वाटे मजला
वाट तुझ्यासवे चालून
साथ जन्माची सात जन्म दे
पुन्हा माझ्यावर भाळून

भाळी लिहिल्या संचित ओळी
त्यात तुझे रे नाव
मनात माझ्या तुझ्याविना ना
कुठला वसतो गाव

क्षणाक्षणाला हवीहवीशी
तुझी कामिनी होईन
जणू सावली तशी सोबती
सदैव राजा राहीन

एक वचन दे मनापासुनी
मनी मला तु स्मरुनी
नित्य चालशील सोबत माझ्या
कर हा हाती धरुनी

दि १४/०२/२०२५
सकाळी ०८.३९ वा

(१३)
वाटेस वाट देणे

कुठून उगवल्या भल्या पहाटे
आस झोपली कुठेतरी
वाट एक वेगळी पहा न
वळली जरा कुठेतरी

माहीत ना तिला कसे
नि कोण चालते परि
चालते स्वतः ती सदा
थांबते न कधीतरी

कित्येक पावलांच्या
खाणाखुणा उराशी
ही वाट ही थकावी
सांभाळुनी जराशी

वाटे तिला कधी का
थांबून जावे थोडे
येती मनात मध्ये
काही विचार वेडे

तिज थांबता न येई
वाटेस वाट देणे
भेटायला जो येई
नित त्याची भेट घेणे

दि २२/०२/२०२५
रात्री ०९.४७ वा.

(१४)
वळण भेटते वळलेले

कुठल्या वळणावरी कोणते
वळण भेटते वळलेले
कधी कधी ते ओळख वाटे
कधी कधीही न कळलेले

नव्यानव्याने जात सामोरी
एक नवी दिसतसे उषा
नवे रंग बहरात उमलती
नव्या प्राचीवर नव प्रत्यूषा

कधी वाटते यावे काही
अवचित मधुरसे वळण पुन्हा
जरा विसावून विसरून सारे
पुन्हा करावा नवा गुन्हा

जगण्यासाठी आसुसलेल्या
प्राणांची ती विश्रांती
देत मनाला एक अनोखी
दिव्य अजोडशी निजकांती

वळले आहे मन वळणारे
वळता वळता वळते कसे
समजून घेता कुणी जिवलगे
कळता कळता कळते कसे

दि.०४/०३/२०२५
सकाळी ०६.३९ वा.

(१५)
कोणासाठी तरी

श्वास श्वास अडलेले
कोणासाठी तरी
श्वास श्वास भरलेले
कोणासाठी तरी

वाट पाहत वाटेवरती
कोणासाठी तरी
सांजवात आणि मागणं
कोणासाठी तरी

एक घरटं काडी माडी
कोणासाठी तरी
पिल्लं किलबिल चिवचिव चिलबिल
कोणासाठी तरी

दाणापाणी मंजुळ गाणी
कोणासाठी तरी
ढब्बू गल्ला खुळखुळ नाणी
कोणासाठी तरी

जगण्यासाठी जगणे रोजच
कोणासाठी तरी
मरतानाही उरणे येथे
कोणासाठी तरी

दि.१३/०५/२०२५
रात्री ०९.३३ वा.

(१६)
स्मृती ओलसर उरते ही

थेंब जळाचा मोती टपोरा
फळावरी जो आहे थवकला
गळण्याआधी ढळण्याआधी
पाहे मिळविण्या जीव चिमुकला

येते वर्षा घेऊन हर्षा
ओल्या स्पर्शा गंध असे
जीव नव्याने जगण्यासाठी
धडपड सृष्टीचीच दिसे

पानापानावरून चालते
थंडाईची नवलाई
घरट्यामध्ये पिल्लं नाचती
छत्र पंखाचे धरे आई

ऊब जराशी हवी वाटते
आपुलकीची जवळीकता
वर्षावाने जलधारांच्या
रटाळ जीवनी आगळीकता

थांबून जाती वाटसरू अन
वाट मोकळी ठरते ही
पाऊस येतो जातो आणिक
स्मृती ओलसर उरते ही

दि.३०/०५/२०२५
सायं. ०७.०४ वा.

(१७)
आयुष्याची गणिते ठरली

कुठे जायचे कुणास माहीत
कुठे थांबणे कळायचे
वळणावळणावरी वळावे
अन्य काय मग वळायचे

कुठल्या राती कुठल्या प्रभाती
कुठे कुणाचे भाग्य फळे
कधी चंद्राच्या भोवती कसले
गोल वाढते वेडे खळे

कुठून चांदण्या लुकलूक करुनी
कुणास सांगा बोलावती
वेलीवरती फुले हासरी
कुणासाठी मग डोलावती

कुठे नदीचे पाणी अवखळ
कुणासाठी खळखळायचे
कधी कुणाच्या दुःखा ऐकून
काळीजही हळहळायचे

माहीत नसते काही कधी ते
कुणी काय पुरवून दिले
आयुष्याची गणिते ठरली
ईश्वराने ठरवून दिले

दि.१८/०६/२०२५
रात्री ०२ .३७ वा.

(१८)
सांज आठवे ना साधी

सांज उतरते कशी
जरा वाट ती पाहून
कोणासाठी निशेदारी
रेंगाळती ती राहून

नाही दिस तिचा कधी
नाही रात तिची होत
काही मिळतात तिला
प्रकाशाचे संधी झोत

रात झाकाळून देते
वाट जरा उजळली
सांज सांजेलाच पहा
कशी सांजुन फळली

घरट्यात ज्याला त्याला
पोचण्याची घाई होते
सांज तिथेच हळवी
का हो उतराई होते

कोण ठेवील स्मृतीत
तिच्या आठवणी आधी
दिस रात आठवती
सांज आठवे ना साधी

दि.२०/०६/२०२५
रात्री ०२.२१ वा.

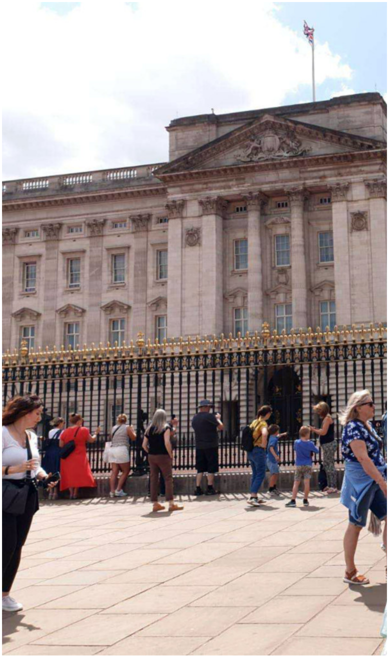

(१९)
ऐसी जगी भ्रमंती

आता कुठून आल्या
वाटा इथे जुळुनी
अनभिज्ञ संगमाच्या
थाटात त्या खुलुनी

प्रत्येक गाव आपुले
देशानुसार झलके
पाहताच प्रत्येकास
ती संस्कृतीही फलके

डोळे किती निराळे
अन रंग कातडीचे
मनी भाव तेच भरले
उदरधर्म आतडीचे

जरी भेटतात लोक
अन खेटतात देश
तरीही आखून सीमा
प्रत्येक मन प्रदेश

घेऊन आठवांच्या
गठडीस आत खोल
ऐसी जगी भ्रमंती
कृती ईश अनमोल

दि.२६/०६/२०२५
सकाळी ११.२० वा.

(२०)
येरे येरे तू पावसा

असा पावसाचा ओला
मार्ग भिजत चालला
तुझ्यावर प्रिये पुन्हा
सखा तुझा हा भाळला

घेत हातात ग हात
किती अंतर चाललो
किती जन्म अबोलाचे
बोल जोडीने बोललो

थंड झुळूक वाऱ्याची
तुला शहारून गेली
बट उडताना जरा
काय कानात बोलली

फुललेल्या बहराला
रंग मदनी चढला
तुझ्या संगतीत राणी
ओढा जगण्या वाढला

येरे येरे तू पावसा
रातीला नि रे दिवसा
कुशीतून माझ्या राहो
तिचा प्रेमळ भरोसा

दि.०८/०७/२०२५
रात्री १२.५७ वा.

(२१)
अकल्पित वळणांचे कोडे

वळण खुणावे चालून जाता
जरा वळावे म्हणुनी
वाट शिकवते येथून काही
सहजी कळावे म्हणुनी

सरळसोट मग चालून जाता
धोपटमार्गावरुनी
जरा बघावे वळता वळता
मनास वळते करुनी

वळण जीवाला लागावे मग
आटापिटा मोठ्यांचा
ओळखून घ्या म्हणती चाली
बाजार चाले खोट्यांचा

वळण जिभेला शब्दफुलांचे
वळण जगाया लागे
वळण लावण्या वळणावरती
वळता वळण हे वागे

म्हणून कधी ते वळण खुणावे
वळून पहावे थोडे
अकल्पित वळणांचे सोडू
नये कधीही कोडे

दि.२२/०७/२०२५
रात्री ११.४९ वा.

(२२)
पुन्हा एकमेकांस पहावे नव्याने

खुणा सोबतीच्या
मनी या जपाव्या
कळ्या मोगरीच्या
मनी मग खुलाव्या

तुझे माझे हातात
हे हात आले
जणू स्पर्श उमलून
नवे धुंद झाले

तुझे माझे हे
शब्द गुंतून जाता
असे अर्थ जगण्यास
येतील आता

नव्या पावलांनी
नव्या वाटा घ्याव्या
नव्या चांदण्याच्या
ह्या भेटी घडाव्या

जरा चालुनी
जात रहावे नव्याने
पुन्हा एकमेकांस
पहावे नव्याने

दि.०५/०८/२०२५
सकाळी ०९.३१ वा.

(२३)
आनंद गंध पाणी

दिसलास स्पष्ट आता
गेले धुके विरून
आले समोर सारे
भेटीतले स्मरून

शीतल मधुर तराणे
आपुले इथेच घडले
प्राजक्त भावनांचे
अलगदसे हाती पडले

समजून घेत गेलो
उमजून रे नव्याने
आता उजळल्या वाटा
अन राती काजव्याने

वाटे नवीन आता
झाले रे तेच नाते
मीही आता नव्याने
त्या वाटेवरती जाते

माझ्या मनात कोकीळ
गातो वसंत गाणी
डोळ्यात पाझरे अन
आनंद गंध पाणी

ठेवा जपून ठेवून
तू ठेव दे मला ती
भेटन मीही तुजला
हवी प्रेयसी तुला जी

दि.०८/०८/२०२५
रात्री ०७.४३ वा.

(२४)
वाटेच्या वाटेवरती

डोहात अंधाराच्या
बुडून गेल्या वाटा
हळूच त्यातच बोचे
सलणारा हा काटा

आठवणींच्या गुहेतून
वाट कशी काढावी
इथे बुडून जाते मी
अशी ओढ वाढावी

वाटेच्या वाटेवरती
हरवली वाट सापडते
नसे दूर ते जवळी
कधी असेच अलगद घडते

मग स्मृती कधी करतात
भूतकालीन वाटाघाटा
पदरचा तयाने काही
होत जाई कधी का घाटा

मी धुंडाळत जाते ना
तो तुझा मोलाचा वाटा
मग वाट वेगळी वाटे
मी सूर नव्याने गाता

दि.११/०८ २०२५
रात्री ११.५८ वा.

(२५)
सांज टेकली क्षितिजपाशी

कुठून कोणत्या वाटा गेल्या
तुझ्या नि माझ्या राजा
सांज टेकली क्षितिजपाशी
तिचा न गाजावाजा

एक पूल साधला नव्याने
नवीन नाते झाले
गतजन्मीचे बांध आपुले
हलके जुळून आले

असेच बसले तुझ्यासवे मी
गतकाळाची पखरण
दबून गेल्या आठव दुखऱ्या
खपल्यांची का उकरण

प्रकाशझोतासवे किरण मग
आशेचा पाहिला
इथेच आपुला विरंगुळाही
विसाव्यास राहिला

रंग वेगळे आकाशाने
पांघरलेले आता
कुठून येती स्वर सुंदरसे
कानी कुणी न गाता

दि ०३/१०/२०२५
रात्री ११.५८ वा.

(२६)
कुणी जरासे हळवे व्हावे

जगण्यासाठी कुणी ठरावे
कारण तर ते उत्तम
नसेल कोणी तर मग व्हावे
जगती या सर्वोत्तम

कधी कुणाची वाट न पहावी
वाट आपुली रेखावी
नव्या पावलांसवे नव्याने
रीत नवी जोखावी

अशी मोहिनी घालत जावी
निर्जन मी काननी
नवे सूर मग उमटून येतील
माझ्या धुंद गायनी

कुणी असो वा नसो प्रशंसक
मी माझ्यात रमावे
परिमळणाऱ्या काळजात मी
नित्यनेमे गमावे

तरी आसमंती गंध माझे
मोहक ते उरताना
कुणी जरासे हळवे व्हावे
मला हळूच स्मरताना

दि.१७/१०/२०२५
रात्री ०११.५६ वा.

(२७)
असे वाटते कधीतरी

असे वाटते कधीतरी
उंच उडावे नभावरी
पसरून आकाक्षांचे पंख
विहरत जावे खगा परी

असे वाटते कधीतरी
उमलून यावे भूवरी
गंध कोशी मग भरून रहावे
दरवळ द्यावे वरचेवरी

असे वाटते कधीतरी
स्वार जळाच्या लाटेवरी
होऊन हलके जावे तरंगत
नजर ठेवुनी गगनावरी

असे वाटते कधीतरी
शब्दही नको बोलाया
नजर पुरावी भाव सारे मग
अलगद टिपून घ्यावया

असे वाटते कधीतरी
सांज जरा रेंगाळावी
रात्र न व्हावी दिवस न जावा
मीलनवेळा तिथे जुळावी

असे वाटते कधीतरी
तसे वाटते कधीतरी
बरेच काही घडुनी यावे
आपसुक नकळत कधीतरी

दि.०३/०१/२०२४
सकाळी ०८.५५ वा.

(२८)
उधाण वाऱ्यापरी

येशील ना रे सख्या असा तू
उधाण वाऱ्यापरी
पंख प्रीतीला फुटतील आणिक
होईन स्वप्नपरी
मी होईन स्वप्नपरी

मज सावरण्या क्षण ना मिळतील
इतका अधीर तू
भाव उधळशील आवरण्या मज
कठीण होशील तू

येताना ना वर्दी देशील
प्रीतनगरीमध्ये
धडकून जाशील सरळ मनाशी
धडधड मनामध्ये

गंध आणशील रानामधले
फुले काही हळवे
तुझ्या सोबती आशा उमलून
फुलतील क्षण फुलवे

शीतल वाऱ्यापरी झुळूक ही
अशी सुखावून जाईल
तुझी प्रियतमा पुन्हा नव्याने
तुझीच होऊन जाईल

दि.०९/०१/२०२४
सकाळी ०९.४३ वा.

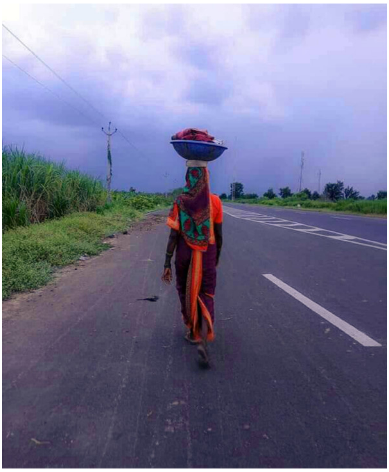

(२९)
आयुष्यातील मोह सदा

येतानाची परडी रिकामी
जाताना ही कुडी तशी
कशास दमवून जन्म रिकामा
आस जीवाला अशी तशी

गाव धाकला एकीकडे अन
दुसरीकडे ही अनंत वाट
कुणा कुणाला तोंड दाखवू
कुणाकडे तरी होईल पाठ

हिरव्या हिरव्या शिवारातली
हिरवी गाणी गुणगुणगुण
उजाडलेल्या माळावरची
ओसाड खड्यांची भुण भुण भुण

सुती कापडं अंगावरती
चुंबळ ओझ्या हलके करी
भार वाहतं डोकं सारं
तरी पायांना कळ भारी

संपत नाही आकाशाची
रंग बदलती चादर कधी
पायाखाली मायमाऊली
माती न अंतर देई कधी

अनवाणी पायाला चटके
मनात घरची ओढ सदा
माया ममता अशी माणसे
आयुष्यातील मोह सदा

दि. १०/०१/२०२४
रात्री १०.१५ वा.

(३०)
भारलेली रातराणी

रातराणीच्या सुगंधामध्ये
फक्त दंग होऊन जावं
शब्दही न बोलता देखील
गंधवेडं गाणं गावं

अंधारलेल्या वातावरणात
भारलेली रातराणी
इतका मादक परिमळ तिचा
सुरभित उमलून येते कहाणी

अलगद पहाते ती हजार डोळ्यांनी
कोश उघडून भंडार उधळीत
मी रोज रात्री तिला शोधते
उमलत्या फुलात मिटलेल्या कळीत

कुणाची वाट पाहते म्हणून
सुगंधात न्हाऊन निघते
प्रियवरच्या वाटेवरती
आमोद सुवास भरून निघते

थबकलाच नाही तो
कसला रसिक मानावा
सौरभाच्या साम्राज्याचा
रातराणी मुकुट जाणावा

दि.१२/०१/२०२४
सकाळी ०६.४७ वा.

(३१)
जीव घेतात फसवे भास

झुरणं म्हणजे काय असतं
झुरणाऱ्यालाच दिसावं
तीळ तीळ तुटणाऱ्यानं
तळमळणाऱ्याला पुसावं

विरहाच्या ज्वाळा गिळतात
आ वासून पुन्हा पुन्हा
प्रेम मनापासून करणं
एवढाच काय तो मानून गुन्हा

काळीज काही मानत नाही
आपलं माणूस आपलं नाही
ते अंथरून देत रहातं स्वतःला
तुडवताना तरी त्यास कळेल काही

उरात उरलेल्या उल्हासाच्या
उमलू पाहणाऱ्या उजागर उषा
अन उमाळ्यानं ऊर कोंडून निघताना
उसवत नेतात शिवणी कशा

उरत नाही काही तरी
उरते कुठून एवढी आस
जवळ कुणीच नसतानाही
जीव घेतात फसवे भास

दि.१३/०१/२०२४
सकाळी ०८.४२ वा.

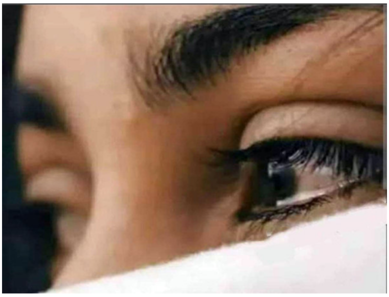

(३२)
ना प्रेमाचे त्या मोल

कळ उठते,
कळते ना कोणाला
ती आत खोलवर दुखते,
ना कळते कोणाला

कोणाचे दुखरे शब्द,
कधी कुणी करते निःशब्द
ज्याचे त्याचे अपसमज,
काळीज होते मज स्तब्ध

कधी कुणी काही तरी बोले,
कधी कुणी बोलणे टाळे
दिसते ना काहीच मजला,
भवितव्य वाटते काळे

ना प्रेमाचे त्या मोल,
जरी भाव मज मनी खोल
कधी वाटत राहते सारे,
सारेच जगती या फोल

उमलण्या आधी कोमेजून,
रोजची स्वप्न हे जातं
मनी उगाच वेडं राहतं,
खरं नसलेलंही जे नातं

दि.१४/०१/२०२३
रात्री ११.४१ वा.

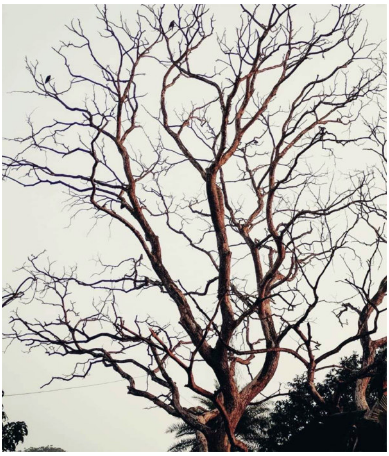

(३३)
जीवनाची रीत ही

आज बहराच्या ऋतुने
गंध ल्याले
आणि चैतन्याचे अमृत
घोट प्याले

पालवी फुटली जीवाला
कोंब आले
उमलुनी आशा निघाल्या
स्वप्नं झाले

हिंदोळे घेऊन वारा
छंद वेडा
झोंबतो तो लोम्बतो
बघ गंध वेडा

फांदी फांदी पल्लवीने
झाकलेली
सावलीही दाट पायी
टाकलेली

पुष्प फळ लगडून आल्या
ज्या ऋतुल्या
ओसरून जातील कधी
हिरव्या पानुल्या

ओळखावी हार कधी अन
जीत ही
जीवनाची जाण आहे
रीत ही

दि.१८/०१/२०२४
सकाळी ०९.४३ वा.

(३४)
कन्या सासुराशी जाते

कन्या सासुराशी जाते
जाता पोकळी करते
करताना एक कुळे
कुळ माहेर सोडते

तिच्या जाण्याचा सोहळा
सोहळ्यात सारे गोळा
गोळा उठतो पोटात
पोटचा देताना गोळा

विधी उपचार होती
होती कुलधर्म सारे
सारे निभावून नेते
नेते संगती संस्कारे

हौस पुरवून घेते
घेते हवे ते सगळे
सगळ्यात हक्क तिचे
तिचे वावर आगळे

वसवते एक गाव
गाव एक उसवतो
उसवुनी धागा आत
आत मना निसवतो

तिचा वावर सुखद
सुखद लाडिक ते बाल्य
बाल्य तरळते डोळा
डोळा आसवे हो गोळा

लपवून भावना मी
मी न रडणार आहे
आहे छकुली सुखात
सुख मागणार आहे

तिच्या पावलाशी देवा
देवा आनंद पाकळी
पाकळीत दव राहो
राहो प्रीत भरलेली कळी

कन्या सासुराशी जाते
जाता वळून पाहते
पाहताना गोठे वाट
वाट आठवा वाहते

दि.२५/०१/२०२४
रात्री ११.४९ वा.

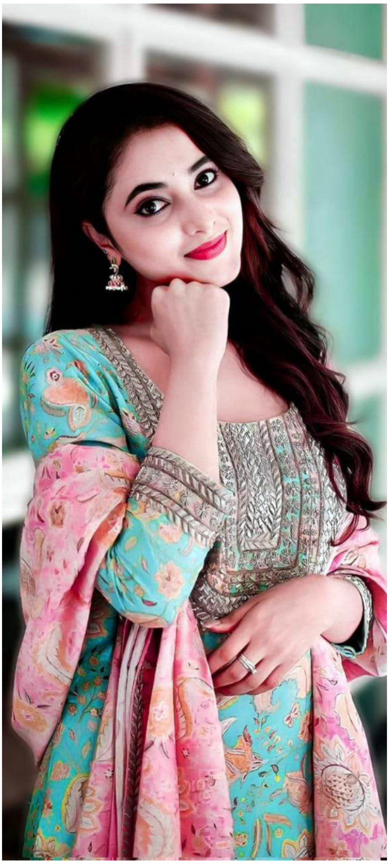

(३५)
येते जीवनी जेंव्हा कोणी

असेल किंमत मित्राची तर
हात मैत्रीचा धरशील
कष्ट साहण्याची जर हिंमत
प्रीत प्रियवरा करशील

वचन निभावणे जमेल जर तुज
तरंच शपथा देशील
असेल माझे महत्त्व तुजला
तरंच संगती येशील

आठवशील मज मनात असतील
खऱ्या तुझ्या भावना
खोल रुजवशील माझ्यावरची
प्रीत प्रिया सांग ना

वाट पाहणे किती रे अवघड
कळेल का तुज कधी
क्षणा क्षणाची किंमत करणे
जमेल का तुज आधी

तरंच उरेल अर्थ आपुल्या
नात्याला मग खरा
वाट प्रीतीची जितुकी सुंदर
मार्ग कठीण हा जरा

येते जीवनी जेंव्हा कोणी
सांभाळून ठेवणे
देव जुळवितो अगणित नाती
कुणा कसे ते कळणे

दि.२८/०१/२०२३
सकाळी ०७.१७ वा.

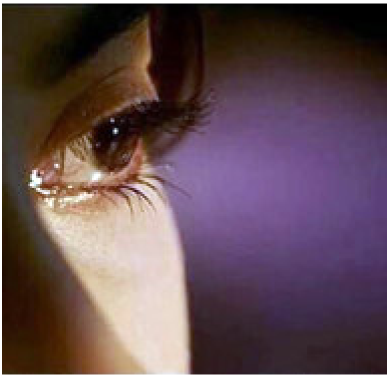

(३६)
पापण्यांच्या उंबऱ्याशी

पापण्यांच्या आत माझा
गाव आहे
भावनांची एक नदी
तेथ वाहताहे

बांध मी घालून कितीदा
वाट अडवू
आसवांचा जोर कैसा
सांग अडवू

आत होते काय मजला
ना कळे अन्?
आसवांना वाट तितक्यात
आकळे अन्?

कोठुनी येते कसे ते
वाहते मग
लोचनांनी मन रडके
पाहते मग

का अनावर कोणत्या
त्या भावना
का तुला छळतात
वेड्या मन्मना

पापण्यांच्या उंबऱ्याशी
झडप बंद
केली तरी जळ वाहते
मग ओले अंग

दि.०३/०२/२०२४
रात्री ०८.०३ वा.

(३७)
अवीट गोडीचा मेळा

पाणवठ्यावरुनी परतता
परतती रम्य आठवणी
तुझ्या माझ्या क्षणांच्या काठी
मनसरितेची गोठवणी

वाटे येशील तू मागुनी
मागावर माझ्या
हळूच बिलगशील क्षणात मजला
केव्हाही राजा

मनात तेथेच असते मी तर
तुझ्यासवे नदीतीरी
जळात मिसळून प्रतिबिंबेही
प्रीतिपरी बघ गहिरी

भरते घडा लाटेवर झुकूनी
गोडी मधुर रवाची
राधाकिशन प्रीतीचा चाले
सारीपाट नित नवाची

कल्पनेतल्या राज्यामधल्या
माझ्या तुझ्या सुखवेळा
क्षणात उत्साहाने भरतो
अवीट गोडीचा मेळा

दि.०६/०२/२०२४
रात्री ११.२४ वा.

(३८)
रंग असावे असेच आता

रंग असे हे सदा खुलावे
जीवनात माझ्या
तुझ्या पाऊली सुख बहरू दे
प्रियतमा राजा

साऱ्या आशा विसंबलेल्या
आता तुझ्यावरती
सर्वस्व ही तू तूच माझे रे
जीव तुझ्यावरती

झाले समर्पित क्षण मन सारे
तूच स्वप्न झाला
सत्यही तूच नि तूच देवता
प्रेमभाव झाला

असे वाटते सफल जाहले
वाट पाहणे रे
अशक्य आता तुझ्या विना मी
एकटी राहणे रे

रंग असावे असेच आता
नित बहरा आलेले
रोज नव्याने मीलन आणिक
प्रीत प्रहर झालेले

दि.२५/०२/२०२४
रात्री ०९.४३ वा.

वाटेमधल्या हिरवाईचे
स्वप्नं हिरवे करताना
ओंजळीत ती मावून जाते
तृप्ती पुरी भरताना

सामावून घेताच आपुली
केलेली प्रार्थना
पावन करते जलबिंदुंनी
भक्तांची अर्चना

भगीरथाच्या यत्ने आली
भूवरी अवतरली
भूमी विपुला तिच्यामुळे की
भाग्यशाली ठरली

(३९)
गंगा भागीरथी म्हणावे

निळीशार नागमोडी वाहते
सागरगामी सरिता
स्वर्गातून अवतरली गंगा
भूतली प्रेमाकरिता

मजेत वहाते सुरेल गाते
खळखळते ती धुंद
प्रवाह वाहतो हिमालयातून
भेटीसाठी बेधुंद

तिच्या तिराला शीतलतेचा
गंध तपाचा येतो
ऋषी मुनींच्या उपासनेला
मधुर फळेही देतो

गंगा भागीरथी म्हणावे
तुजला मनोभावाने
ओळख तुझी ग संस्कृती झाली
पवित्रता नावाने

दि.०४/०३/२०२४
रात्री ०९.२१ वा.

(४०)
रंग कोणते मज मनी

कसे तुज कळले चित्रकारा
रंग कोणते मज मनी
पाकळ्यांच्या मल्मलीवर
चालते मी यौवनी

वाटते सारेच आहे
रंगभरले भारले
वृक्षवेली पाने सारी
रंगातून साकारले

त्या तिथे उगवून आल्या
स्वप्नवेड्या कोंबुल्या
रंग अंगोपांगी त्यांच्या
आत आशा थांबल्या

उंच उडती पाखरेही
उतरूनी येती घरा
हरखुनी जाती पुन्हा ती
रंगाळी पाहून जरा

सांगते मी आज तुजला
आत माझ्या रंग काही
लपवुनी ठेवू किती मी
लपविणे मज येत नाही

तू तुझ्या रे कुंचल्याने
कागदावर विश्व रेखून
दावीशी मज रंगभरले
नवनवे आयुष्य आखून

दि.१७/०३/२०२४
रात्री १०.३३ वा.

(४१)

असा अनोखा जगू या ग्रीष्म हा

सरस तीरावर गुलमोहराची
वाट किती देखणी
टाकत अलगद पाऊल त्यावर
स्वप्नांची रेखणी

लाहीलाही होते उन्हाने
ग्रीष्माची काहिली
तशात येथे तुझी राजसा
स्मृती जळी राहिली

थंडाव्याची रम्य ठिकाणे
सोबतीने चालली
तूही प्रीतीने मज केसांतुन
मोगरी जी माळली

कुठून एवढी उमेद येते
रखरखणाऱ्या उन्हात
जाळतो शोषतो सुकवतो ऋतू जो
तरी पालवी मनात

जळात शीतल सुवास भरले
सुगंध पुष्पातुनी
परिमळणारा वारा वाहतो
रानारानातुनी

नौकाविहारा येई प्रियवरा
तुषार दे उडवुनी
असा अनोखा जगू या ग्रीष्म हा
आठवास घडवुनी

दि.१९/०३/२०२४
रात्री ०७.४१ वा.

(४२)
एक अनामिक भीती

एक अनामिक भीती उगाचच
मनातून का वाटते
उजेडातही अंधाराचे
जाळे उगा का दाटते

उरात दडपण वाढत जाते
उत्तर नाही प्रश्न सारखे
नकळत सारे घडताना मग
जे जे माझे मला पारखे

कुठून एवढी घेरत रहाते
चिंता मनाला पोखरते
कितीही टाळणे म्हटले तरीही
खोल उदासी सदाच ठरते

धूसर पुसटसे चित्र वाटते
रंग फिके ते अनोळखीचे
अनाम वाटा अनाम नभही
अनाम साथी कधी ओळखीचे

अर्थ न कळती भावही परके
जग कोरडे नयन कोरडे
निर्जन जागी टाहो फोडुनी
जणु हृदय मज आर्त ओरडे

दि.२८/०३/२०२४
सकाळी ०८.५६ वा.

(४३)
आता कठीण

शब्दबंबाळ घाव मोठे
कोसणे आता कठीण
दुःख देती शब्द जेंव्हा
पोसणे आता कठीण

आत वैरी एक बसतो
खातो जो मज पोखरून
आतल्या जखमा न दिसती
सोसणे आता कठीण

गूज ज्याला सांगणे तो
टांगूनी वेशीवरी
दुरुनी उपहासे करी त्या
खोसणे आता कठीण

घाम गाळून दाम आणता
शांतता जर का नसे
भवनेविण घास तोंडी
ठोसणे आता कठीण

वाटेवरती पेरूनी
काटे सुरुंगाचे पुन्हा
जीवनाचा डोस फुकटा
ढोसणे आता कठीण

दि.०२/०४/२०२४
रात्री ०८.४९ वा.

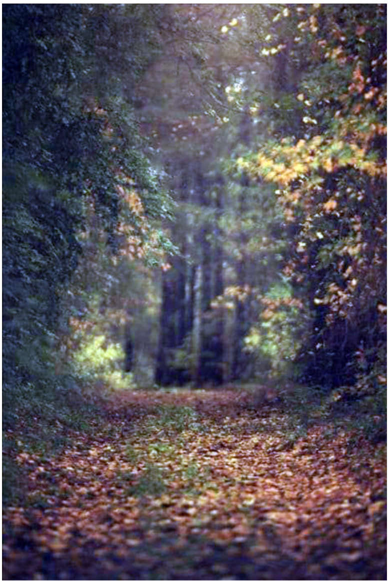

(४४)
मना हरवले आहे

कुणी ऐका येथे काही
मौन बोलतात छंद
सळसळ पानातली
करा ह्रदयात बंद

इथं रेंगाळती वेळा
असो सकाळ दुपार
संध्याकाळी देई सांज
अळोखेपिळोखे फार

झाडावेलींच्या चाळण्या
पानापानांच्या गाळण्या
असो प्रकाश उन्हे की
गाळून घ्या हो चांदण्या

सारे सारे बोलतात
शब्देविण सांगतात
वळणाच्या वाटा किती
नखरेल पांगतात

शांती शांततेत राहे
दृश्य निरवसे पाहे
कुणीतरी त्या तिथे ग
मना हरवले आहे

दि.१८/०४/२०२४
सकाळी ०६.३२ वा.

(४५)
वळण आगळे होते

आयुष्याच्या या वळणावर
अवचित काही घडते
दिवसा ढवळ्या उघड्या डोळी
स्वप्नं नव्याने पडते

तीच माणसे रस्ते तेही
त्याच जगाच्या रीती
पुन्हा नव्याने उमलून येते
काळजात का प्रीती

एक अबोली खुलून येते
दाहणाऱ्या ग्रीष्मातही
झुळूक अचानक येते शीतल
वेदनेच्या उष्म्यातही

विसरून गेल्या होत्या ज्याही
वाटा दिसून आल्या
विसरून सारे पुन्हा नव्याने
दिशाही हसून आल्या

नजर कोणती गेली भिडून की
नजरबंदी ही झाली
पिंजऱ्यामधली बंधित कहाणी
स्वच्छंदी की झाली

ते डोळे ते शब्द लाघवी
रूप वेगळे होते
ते क्षण वेडे ते मन मोहित
वळण आगळे होते

दि.१०/०६/२०२४
रात्री ०११.५७ वा.

(४६)
हीच दे देवा सखी साजणी

कलत्या उन्हात गडे साजणी
तुझा आधार मज लाभू दे
चढत्या काळी साथ दिली तू
गंध मायेचा वाढू दे

थरथरणाऱ्या हातालाही
कंप का सुटतो कळंच ना
निर्बल झाला तुझा ग साथी
आता त्याला काही वळंच ना

वळवून घेतीयास आज बी मला
शब्द तुझा ना कधी दुखरा
क्षणाक्षणाला घट्ट नाते तू
केले म्हणूनच म्या ना उपरा

उभा म्हणूनच आहे सांगतो
पाहून सोबती कारभारणी
धडकत राहतं काळीज येडं
वाटतंय जगणं सत्कारणी

तू मागितलं साता जल्माचं
आपलं नातं देवासनी
म्या बी मागतो जल्मोजल्मी
हीच दे देवा सखी साजणी

दि.२९/०६/२०२४
सकाळी ०७.४४ वा.

(४७)
क्षण ऐसे वेचावे इथले

क्षण ऐसे वेचावे इथले
ओंजळीत जगण्याचे जणु
जे गेले ते पुन्हा न येणे
बरसून गेलेले ते घनु

शब्द आजचा विरतो न उरतो
पुन्हा वैखरी वरचेवरी
बांधून ठेवावे या नात्या
कसे कुणी नि कितीतरी

वय जे वाढते बाल न होणे
पुन्हा पुन्हा पुढे सरकत जाणे
वळण मागचे मागेच राहते
नवीन वळावे नवेच ठाणे

पुन्हा नव्याने सूर्य उगवतो
नव्या प्रभाती नव गाणे
क्षणाक्षणाला नव्या क्षणाने
नवीन होऊन झणी जाणे

आता वाटते उद्या कोणता
काल कोणता गेला उडुनी
क्षण आत्ताचा क्षणात संपेल
काही क्षणांची आठवण घडुनी

दि.३०/०६/२०२४
रात्री ०७.३८ वा.

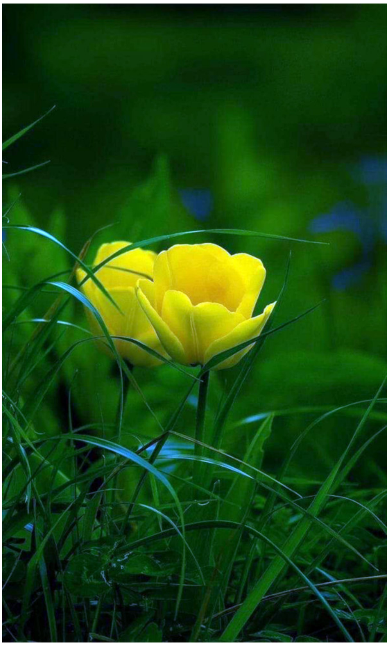

(४८)
नव्या कळीचे नवेनवेपण

काळी माती हिरवी फांदी
कळी कोणती न ठाऊक
उमलून येईल कळेल तेव्हाच
रंग रूप तिचे भावुक

म्हणून फुलविणे जरुरी असते
तसे पोसणे माहीत
असू द्यावी की जाण तयाची
खुणा शोधणे काहीत

काय हवे ते पुरवीत जाता
जीव आकार घेई
पोषक वातावरणामधुनी
असणं साकार होई

श्वास जरा मोकळा तो द्यावा
जरा मोकळ्या वाटा
आपुलकीचा गंध मिळावा
काय करे मग काटा

अंगा अंगावरती ऋतूंची
शाल मऊ पांघरता
आले वादळ तरीही न राही
पाकळीही गांगरता

रोज नव्याने नव्या सकाळी
नवेच होऊन जाणे
नव्या कळीचे नवेनवेपण
सदा नवेले रहाणे

दि.१६/०७/२०२४
रात्री ११.५४ वा.

(४९)
माहेर जिवंत अंतःकरणी

ओढ ओढते काळजास रोज
तुटते कधी ना नाते
दूर किती लाभे सासर छाया
माहेर दिलासा वाटे

जाणे न होई नेहमी बाई
तरी जवळी मनात आई
तिची ती माया वात्सल्य काया
प्रेमळ आठवे गोड अंगाई

जपते माहेरा खोल खोल किती
दडलेल्या बालपणीच्या स्मृती
क्षणाक्षणाला ताज्यातवाण्या
तराळती साऱ्या घराच्या कृती

बाबांचा आधार जीवा वाटे फार
राबणे दिनराती प्रहरी
झेलत संकटांना अलगद जपताना
मुखी नाम त्यांच्या सदा श्रीहरी

भावंडं लाडकी खेळती अंगणी
सणावारांची उत्साही पर्वणी
जीवात जीव असेल तोवरी
माहेर जिवंत अंतःकरणी

दि.३१/०८/२०२४
सकाळी ०७.५७ वा.

(५०)
हात कुणाचे स्वर्णिम झाले असतील

कांचनाचे ऊन पडले
पिवळाईची जादू
पीतसळी खुले पालवी
खुले जरासे वागू

बघा तृणाने पीतांबर हे
अंगावर ओढले
कुणी अंबरी किरण सोनेरी
सूर्याचे तोडले

तरुवर बसला धम्मक पिवळा
साज फुलांचा लेऊन
त्यावर अंगी शेला ओढला
रेशीम पिवळी घेऊन

कशिदाकारी कुणी काढली
पिवळ्या धाग्यांमधली
हात उन्हाचे विणकर होती
सुवर्ण धरित्री इथली

असे वाटते हात कुणाचे
स्वर्णिम झाले असतील
पराग होऊन झरतील जेंव्हा
सुमने पिवळी दिसतील

दि.०६/०९/२०२४
रात्री १०.५७ वा.

(५१)
रंग भरून संगाने

रंग सोनेरी मिसळून गेला
गुलाबी गुलाबातून
फुले पाकळ्या अंथरलेल्या
तुझ्या माझ्या पथातून

चालत जावे हातामध्ये
हात तुझे घेताना
स्पर्श जिव्हाळा हर्ष किती ते
दिलासेच देताना

कधी वाटते गाल गुलाबी
तुझे कुणी रंगवले
मलाच त्या तव कपोलातुनी
कुणी सांग दंगवले

ओष्ठ तुझे ते जणू पाकळ्या
कोमल मऊ सुमनाच्या
तुझ्या भावना टिपून घेईन
प्रीत भरल्या मनाच्या

आलीस माझ्या जीवनी सखे
रंग भरून संगाने
सांजही येते तुझ्या प्रीतीच्या
आठवणी अंगाने

दि.२४/०९/२०२४
सकाळी ०९.२४ वा.

(५२)
तू जपून टाक पाऊल सजनी

तू जपून टाक पाऊल सजनी
वाट घसरडी आहे
हात हाती दे प्रिये प्रियतमे
भूमी निसरडी आहे

कुठून वाहतील पाट जलाचे
चिक्कन माती चिक चिक
हिरव्या हिरव्या गवतपातुल्या
खलले काजळ छिक छिक

तुझ्या लाजऱ्या मुखड्यावरती
रान पुरे भाळले
लता वेलींनी कुसुम फुले तुज
वेणीतून माळले

ये ये राणी आतुर वाणी
माझी झालेली
आज अंगणी सखी लाडकी
माझी आलेली

कसे पाहू मी सृष्टी इथली
सौंदर्या नटलेली
तुझ्या कराला स्पर्श होतसे
गात्रे ही गोठलेली

शहारलेली काया माझी
प्रीत तुझी भरलेली
मनात नाही काही अजुनी
तूच तू सखी उरलेली

दि.१५/१०/२०२४
रात्री ०९.१४ वा.

(५३)
निसर्गातली रम्य दिवाळी

कुणी उजळले दीप त्या तिथे
झाली दिपवाळी
सजून गेली भिजून गेली
प्रकाशात आळी

झाडांवरती उतरून आल्या
सुमनांच्या चांदण्या
जणू आगळी पहा दिवाळी
उमलून हे सांगण्या

आकाशातील कंदील सारे
फांद्यांवर लटकले
रस्त्यांवरती सडे रेशमी
तेजाचे टाकले

स्नेह दिव्यांची माळ ओवली
लक्ष्मीसाठी कुणी
येईल चालत पूजेसाठी
तयारीस पाहुनी

निसर्गातली रम्य दिवाळी
दीप उजळता धरा
अशी खुलावी जणू फुलावी
अलगद वसुंधरा

दि.२७/१०/२०२४
रात्री १२.३२ वा.

(५४)
गाव तोच रेखावा

आठवणींच्या हिंदोळ्यावर
झुलते मन माझे
कुठे राहते कुणास तगाउक
ना सोबत तनमन माझे

तिथल्या डॉंगर दऱ्या दुशालीत
हिरवाईच्या दंग
एक मनाला चढत जातसे
उत्साहाचा रंग

वाट मोकळी जराजराशी
ओली ती हो चिंब
माणसातल्या माणुसकीतून
निखळ मनाचे बिंब

सान झोपड्या अथवा राहोट्या
कुट्या काड्याकुड्यांच्या
आनंदातून डोलत जातील
तृषा कधी न माड्यांच्या

परतून आले शरीर तिथुनी
काळीज परतत नाही
थोडेही त्या सृष्टीमधुनी
वेडे सरकत नाही

जणु राहतो खोल तळाशी
हृदयाच्या देखावा
जरी एकटी मनात माझ्या
गाव तोच रेखावा

दि.१०/११/२०२४
सकाळी १०.०४ वा.

(५५)
जिथे दुरावला सखया माझा

का उगाच छळती स्मृती एवढ्या
निरोप तू घेताना माझा
पाय कुठून हा अडतो तेथे
जिथे दुरावला सखया माझा

मग रेंगाळते मीही तेथे
जेथे हसलो बसलो उठलो
एक मनाने स्वप्नामध्ये
सुसाट दोघे धावत सुटलो

पट सरसरतो नजरेपुढती
मधुर क्षणांचे ओवून मोती
कुठल्या शपथा कोणती वचने
जीव दोन एकरूप होती

असे वाटते सदा असावी
संगत सोबत आपुल्या जनाची
तळमळ तळमळ चालत जाते
घालमेल वाढते मनाची

नको दुरावा वाटत राही
मनास होती भासही काही
दूर दूर कुणी आपुले जाता
सुन्न वाटती दिशाही दाही

दि.२४/०१/२०२५
रात्री ११.०० वा.

(५६)
नाते भासे अनोळखी

ज्यासाठी तुटले काळीज कधी
ते नाते भासे अनोळखी
कसे विसरती लोक क्षणातच
ऋणानुबंध नि त्या ओळखी

जे सर्वस्वाचे दान होते कधी
आता नवखे का व्हावे
कुणी कधीतरी किती साहले
सहजी विसरून का जावे

जे रंग जीवनी होते भरले
तेच हात कसे सोडावे
जन्मोजन्मीचे नाते जोडता
तेच कुणी कसे तोडावे

ज्या मनाने मन वाहिले
त्यास कसे मग विसरावे
समज नव्हे मग गैरसमन किती
कुणी कशाला पसरावे

वळण वेगळे येता अवचित
वाट वेगळी का धरली
दिशा संपल्या अंधारातून
मिणमिण पणती बघ उरली

दि.०९/०४/२०२५
सकाळी ०७.२४ वा.

(५७)

मन उगाच होतं हळवं

मन उगाच होतं हळवं
डोळ्यातून आसू गळती
कधी कुणी बोलले काही
ते अर्थ खोलवर कळती

हळव्याच भावना वेड्या
बांधावर ढुसपुस करती
काळीज भात्याच्या संगे
त्या श्वास दडपले भरती

हळवेपण वेडे वाटे
ते वाट रोखते जगता
लपवावे कसे किती मी
रडू कोसळता पण जगता

हळव्याच फुलांच्या कोशी
हळवेच गंध दरवळती
ते सुगंध हळवे होती
जे भाव मनासी फळती

मी आत खोलवर रुजते
मी चिंब हळवीशी भिजते
हळव्या हृदयाच्या काठी
हळवेपणास नित पुजते

दि.१६/०४/२०२५
रात्री ११.२८ वा.

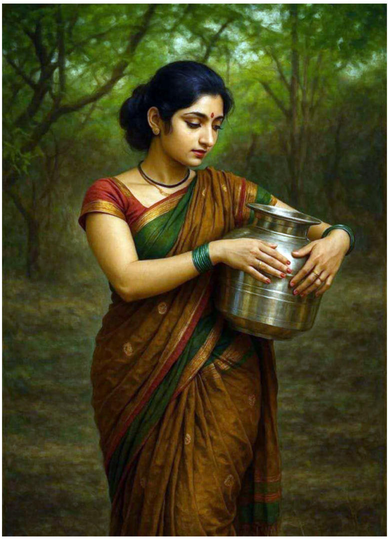

(५८)
मी पाणवठ्यावरती

या कळशीतून जल भरणीला
रोज जाते प्रिया रे
तुला भेटण्या आस जीवाला
घेरे उदासी जिवा रे

भरल्या पाण्यामध्ये वाकते
बिंब माझे जरीही
दिसते मजला चित्र तुझे ते
प्रतिबिंब तरीही

कसे दूर तू माझ्याविण रे
राहणे सांग सख्या
शब्दाविण तू जाण भावना
लाजऱ्या आणि मुक्या

कुणा वाटते का रेंगाळे
मी पाणवठ्यावरती
लाटा बाहेर लाटा आतून
भावसागरा भरती

ही प्रेमाची घे भरलेली
प्रिया तुला रे कळशी
अमृतपाने तृप्ती पावशील
पुन्हा या वाटे वळशी

दि.०३/०५/२०२५
रात्री ०९.२९ वा.

(५९)
आता कुणास सांगू

आता कुणास सांगू
या वेदना मनीच्या
पाळून जीव दमला
नियमांस ह्या जनीच्या

उठतात कळा आतून
आक्रंदतात भाव
तरी राखते मुखावर
काही न झाले आव

काळीज कोपऱ्यात
बसुनी उदास वाटे
मग घोर अतिघोर
तमाभाळ मनी दाटे

ढळले चुकून वेडे
आसू उरात जे ही
अन एकटेच वाटे
नाही कुणी कुठेही

आवाज देत गेले
ऐकू न कुणा आले
मग सावरून स्वतः
चालून मार्ग गेले

दि.१४/०५/२०२५
रात्री ११.४३ वा.

(६०)
इथे फिरस्ती कितीतरी

भूल पडते मनास माझ्या
कुठे कोणत्या जगात मी
मार्ग चालते नवे नव्याने
आणि माझ्या संगतीस मी

नव्याच इथल्या रोज सकाळी
नव्या उषेच्या नव्या खुणा
नव्या जगातील नवीच स्वप्ने
नव्या निशेला पडती पुन्हा

निशा कोणत्या जरा उशिरा
क्षितिजावरती पेंगुळल्या
प्रभातवेळी खुणा निशेच्या
उषेसाठी का रेंगुळल्या

थंडी इथली बंड पुकारे
उन्हात उडती मोद फवारे
कुठे उन्हाच्या झळा बोचती
कुठे उन्हाचे उष्ण तुषारे

मस्त धुंदीतुन रस्ते इथले
तारुण्याच्या मदात बुडती
काळ्या गोऱ्या आणि सावळ्या
सौंदर्याच्या पतंगी उडती

स्वतःत रमल्या जगात फिरती
इथे फिरस्ती कितीतरी
पुन्हा नव्याने जुन्या जगातच
जाण्यासाठी कधीतरी

दि.२४/०६/२०२५
रात्री ०८.३९ वा.

(६१)
जीवन आनंद दुनावे

जगण्याची मजा घेऊ या
आयुष्य सुंदर आहे
जीवन क्षणभंगुर तरी
क्षण क्षणात कलंदर आहे

उडत्या वाऱ्याच्या संगे
लेऊन पंख मी उडते
विसरून सारे काही
काही नव्याने हे घडते

आकाश तेच जरी आहे
मज रंग वेगळे दिसती
त्या छटा आगळ्या वाटून
मेघही मस्तीतून हसती

शिडकाव थोडासा होतो
ते तुषार देती दिलासे
अन डोकावणाऱ्या उन्हांचे
उबदार उबेही खासे

ती नदी वाहताना मज
नवं वळणावरती खुणावे
ते सारे तसेच तरीही
जीवन आनंद दुनावे

दि.२८/०६/२०२५
रात्री ०९.३९ वा.

(६२)
तू माझ्याकडे वळावे

असतोस तू समोरी
पाहण्यास का कचरतो
आहे मनात मी का
सहजी मला विसरतो

हे प्रेम माझे तुजवर
आहे किती दिसांचे
हे भाव माझे प्रियवर
जणू बघ मयूरपिसांचे

तू जाणतो की नाही
माहीत मला न काही
परि एकदा तरी रे
डोळ्यात प्रीत पाही

म्हणतात लोक वेडे
प्रेमात ना पडावे
मज सांग ना सख्या मग
हे जग कसे घडावे

तू विश्व माझे आहेस
किंचित तरी कळावे
वळणावरी जरासे
तू माझ्याकडे वळावे
तू माझ्याकडे वळावे

दि.१४/०७/२०२५
११.२७ वा.

(६३)
तुझी वाट पाहताना

तुझी वाट पाहताना
मन आठवात बुडे
तुझ्यासवे आकांक्षांच्या
नभांगणी मग उडे

तुझी वाट पाहताना
डोळे वाटेला लागती
भाव निरनिराळे ते
समजुतीने वागती

तुझी वाट पाहताना
खोल आस पाठवते
तुझे माझे गोड क्षण
सहवासी साठवते

तुझी वाट पाहताना
जळ तरळे लोचनी
मिटता उघडताही
ओलीचिंब का पापणी

तुझी वाट पाहताना
तुला कुशीत मी घेते
तुझ्यासवे रे राजसा
जन्म सुखावून देते

दि.३०/०७/२०२५
रात्री ११.३८ वा.

(६४)
झणी पुन्हा गेलास की

मज मनीच्या भावना
सांग कळल्या का खुणा
बोलले तरीही न कळते
का असा करीशी गुन्हा

बोलती ना शब्द केवळ
लोचनेही वाच ना
मी तुला स्मरते तरीही
तनुवरी रोमांच ना

तू जरा पाहशील माझे
वागणे समजे तुला
जाण थोडे हळवे कोमल
जाण मानस मन फुला

आज मी रे उंबऱ्यातच
तेवले बघ सांजेला
पांघरूण बसले कधीची
तू दिलेला जो शेला

तू तिथे त्या वळणावरती
भासला आलास की
चिंतनातच होते आणि
झणी पुन्हा गेलास की

दि २८/१०/२०२५
सकाळी ०९.५७ वा.

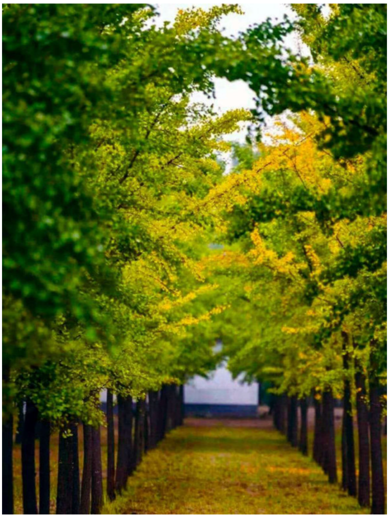

(६५)
वाट रेशमी रेख ना

आतातरी चालू दे मला
मार्ग असा रे देखणा
एक माझ्यासाठी तू
वाट रेशमी रेख ना

जिथे नसतील उन्हे
पुन्हा पुन्हा दाहणारी
नजर कुणाची नसेल
मजवर उगा रोखणारी

ऋतू थांबेल इथे जो
मजसी हवा
मधुमास वाटतो
कसा नवा नवा

थकलेली चालून काटे
फुले पडू दे वाटेवर
गंध लोळू दे मनात माझ्या
गाठू दे पवनास वाटे तर

जे उरलेले जगणे आहे
मोहवू दे माझे मला
पुन्हा नव्याने असे जगावे
वाटू दे माझे मला

दि.१२/११/२०२५
सकाळी ०६.३२ वा.

(६६)
कुठून वाट चालली

कुठून वाट चालली
कुठे तिला ते जायचे
गीत कोणते तिने
रोज रोज गायचे

थांबणे तिला कुठे
कधीच ना विसावा का
तिचा तिचा असा कुणी
साठी तिज दिसावा का

किनारा भेटतो कधी
तिला जो साथ देतसे
कधी तो चालता तिचा
हात हाती घेतसे

कधी उनाडसा कुणी
तिच्यासवे जो धावतो
थांबलेली ती जरी
धावताना पाहतो

वारा होई सोबती
झाडतो जो नौबती
उडवू पाहतो तिला
अशी असावी दोसती

दि.१३/११/२०२५
सकाळी ०९.४७ वा.

(६७)
वाट डोंगरी वळती

वाट डोंगरी वळती
तिला काय ते माहीत
कसे कुठले वळण
कोणी घ्यायचे नाहीत

येत जातील जे तिथे
त्यांना वळावे लागेल
खाई दुःखाची हळूच
सावध चुकवावी लागेल

श्वास रोखत चालणे
हळूहळू पुढे जाणे
जरा संयमाची वेळ
जातील ते शहाणे

नको इथे थांबायचे
थोडे थोडे रांगायचे
इथे जगण्याचे मना
वळण हे सांगायचे

चित्त एकाग्र ठेवता
वाट वळणी पाहता
लाभे सरळ रस्ता
नेत्र ज्योती ह्या तेवता

दि.१७/११/२०२३
सकाळी ०७.१४ वा.

(६८)
अवचित की भेटला

कुणी अचानक कसा कधी हा
अवचित की भेटला
काळ आपोआप वेगे
मन मनाने रेटला

त्याच्या माझ्या जीवनात
गेले पाणी ते वाहून
तरी कोणते हे देणे
गेले द्यायचे राहून

एक हासू ओठावर
आसू आत कोंडलेले
दैवासंगे दोन जीव
व्याकुळतीने हो भांडलेले

तरी गेल्या वाटा
आपापल्या वाटेने का
आता नकळत ओढ
पुन्हा असे भेटणे का

काय बोलावे सुचेना
शब्द निसवून गेला
वीण परकीशी जी ती
सखा उसवून गेला

दि.१८/११/२०२५
सकाळी ०७.१९ वा.

(६९)
पहा दिव्यांचे रिंगण

पहा दिव्यांचे रिंगण
उजळलेले अंगण
जळण्याचे वसे इथे
रोज द्यायचे आंदण

कधी रात चांदण्याची
कधी अवस अंधारी
कधी दुःख रेंगाळते
कधी सुख येते दारी

जरी सोबत पेटले
कसे सांगायचे कुणी
कोण किती जळणार
वाट(त) कुणाची हो उणी

नको विचार कशाचा
दाह मनाला फुकाचा
उजळणे व्हावे नित
व्हावा प्रकाश देहाचा

संपणारे संपायचे
किती कुठे गुंतायचे
वाट चालावी आपण
कुणी वृथा जुंपायचे

दि.२०/११/२०२५
सकाळी ०७.२२ वा.

लेखिकेचा परिचय

- **डॉ. मंजूषा पंढरीनाथ कुलकर्णी,**

पीएच. डी. (संस्कृत), नेट (संस्कृत), सेट (शिक्षणशास्त्र), एम.ए. (संस्कृत), एम.एड., राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ (महाराष्ट्र शासन, भारत) (सहाय्यक प्राध्यापक – संस्कृत)

२३१ समर्थ अलंकार, सदनिका क्र. २, कवितांच्या बागेसमोर, विठ्ठल रुक्मिणी मंदिराजवळ, ज्योतीनगर, छ. संभाजीनगर – ४०० ००५

ई–मेल : dr.manjushak@gmail.com

मोबाइल : + ९१ ९८२२८ ३९४९१ । व्हाट्सएप; +९१ ९०८२१ ६१५२४

सध्या :

- **प्रशासकीय अधिकारी, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई (महाराष्ट्र)** येथे राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ म्हणून कार्यरत.
- महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामध्ये राज्यात सर्वप्रथम स्थान अधिगत आणि राजपत्रित अधिकारी वर्ग १ शासनसेवेमध्ये २२ वर्षांपासून कार्यरत.
- **संस्कृत सल्लागार मंडळाची सदस्य, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली. (https://sahitya-akademi.gov.in)**
- व्यापकदृष्ट्या मान्यताप्राप्त संस्कृत भाषातज्ज्ञ, **साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२० प्राप्त,** उच्च शिक्षणातील शैक्षणिक विचारवंत, उच्च प्रशंसित कवयित्री, लेखिका, संशोधक आणि वक्ता.
- तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी लिखित ''वैदिक साहित्याचा इतिहास'' (२६० पृष्ठे) या **मराठी पुस्तकाचा (साहित्य अकादमी पुरस्कृत) संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्याचा विशेष प्रतिष्ठेचा प्रकल्प** साहित्य अकादमीने प्रदान केला होता, जो पूर्णत्वाला जाऊन साहित्य अकादमीद्वारे अनुवाद प्रकाशित.
- आचार्य बाळाराव **सावरकर लिखित स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांच्या चरित्राच्या (अंदाजे २००० पृष्ठांच्या) ४ खंडांचा अत्यंत सन्मानाचा संस्कृत अनुवाद प्रकल्प** स्वातंत्र्यवीर सावरकर राष्ट्रीय स्मारक, मुंबई यांनी स्वाधीन केला आहे. त्यापैकी प्रथम खंडाचा अनुवाद पूर्ण झालेला असून प्रकाशनाच्या मार्गावर.

- गेल्या २५ वर्षांपासून, भाषा, साहित्य, संस्कृती, कला, नाटक, शिक्षण आणि भाषेशी संबंधित विधायक कार्याचा प्रसार करण्याच्या ध्येयाने प्रेरित अन् कार्यरत आहे.
- संस्कृतच्या प्राध्यापिका, वसंतराव नाईक शासकीय कला आणि सामाजिक शिक्षण संस्था, नागपूर.
- **महाराष्ट्र शासनाच्या पहिल्या पूर्णवेळ महिला भाषा संचालक आणि महाराष्ट्र राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, महाराष्ट्र शासनमध्ये प्रशासकीय अधिकारी** ह्या पदांवर कार्यभार सांभाळला.
- पुणे विद्यापीठातून पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले
- तसेच पुण्यातील एसएनडीटी विद्यापीठामधून देखील बी.एड. आणि एम.एड. पूर्ण केले.
- एकाच वेळी पुणे विद्यापीठ आणि टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठात अव्वल येण्याचा बहुमान मिळवला.
- MPSC वर्ग-एक परीक्षेमध्ये संस्कृत या विषयामध्ये सर्वप्रथम येण्याचा बहुमान
- विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय परिषदा, चर्चासत्रे आणि परिसंवादांमध्ये अनेक शैक्षणिक शोधनिबंध सादर केले आणि अनेक प्रतिष्ठित पुरस्कार जिंकले.

लक्षणीय योगदान :

डॉ. मंजूषा या भाषा, कला, नाटक, संस्कृती, प्रशासन, साहित्य आणि शिक्षण या क्षेत्रांमध्ये अनेक बहुमुखी भूमिकांमध्ये योगदान देत आहेत. त्या संस्कृतमधील एक प्रसिद्ध प्राध्यापिका, एक प्रसिद्ध वक्ता, एक विचारशील प्रवचनकार, एक वाचक, एक उद्घोषक, एकल-कलाकार-नाट्यकलावंत/ सादरकर्त्या, एक कवयित्री, एक संशोधक, एक लेखिका आणि अशा अनेक क्षेत्रांमध्ये नैपुण्य असलेल्या विदुषी आहेत.

गेल्या काही वर्षांमध्ये डॉ. मंजूषा यांनी भाषिक संशोधन, अनुवाद, भाषा आणि कोशविकास आणि भाषा धोरणाची निर्मिती अशा अनेक महत्त्वपूर्ण क्रियाकार्यांचे नेतृत्व केले आहे. शिक्षण, साहित्य, प्रशासन आणि संस्कृती या

क्षेत्रातील त्यांच्या अद्भुत योगदानाबद्दल त्यांना अनेक पुरस्कार आणि सन्मानचिन्हांनी सन्मानित करण्यात आले आहे.

डॉ. मंजूषा यांनी मराठी कवितेच्या क्षेत्रात जागतिक स्तरावर विश्वविक्रमधारक अशी एक अनोखी ओळख निर्माण केली आहे आणि चरित्र, कविता, ललित आणि तात्त्विक तसेच वैचारिक लेखन अशा सर्व संबंधित शैलींमध्ये त्या एक उत्कृष्ट आणि प्रथितयश लेखिका म्हणून चमकत आहेत.

प्रकाशमार्गा: हे पुस्तक डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या चरित्राचा (मराठी भाषेतील) डॉ. मंजूषा यांनी केलेला संस्कृत अनुवाद आहे ज्याला २०२० वर्षातील साहित्य अकादमीच्या अनुवाद पुरस्काराने गौरविले गेले. डॉ. आमटे यांच्या या अद्भुत जीवनप्रवासाचा संस्कृतमध्ये अनुवाद करण्यात डॉ. मंजूषा यशस्वी ठरल्या आहेत.

‘‘**साहित्यिक व्रत**’’ म्हणून गेल्या ६ वर्षांपासून, डॉ. मंजूषा रोज काव्यरचना रचत आहेत आणि प्रसारित करत आहेत. त्यानिमित्ताने मराठी कवितेतील ‘हाय रेंज बुक ऑफ वर्ल्ड रेकॉर्ड’ मध्ये जागतिक विक्रम केल्याबद्दल महाराष्ट्राचे माजी राज्यपाल श्री. भगतसिंग कोश्यारी जी यांच्या हस्ते डॉ. मंजूषा यांचा सत्कार झाला आहे.

प्रकाशित पुस्तके –

- डॉ. मंजूषा यांनी मराठी, संस्कृत आणि इतर भाषांमध्ये अनेक उत्तम पुस्तके लिहिली आहेत आणि त्यांचे पहिले पुस्तक ‘विवाह संस्कार’ २०१० या वर्षी प्रकाशित झाले. त्यानंतर डॉ. मंजूषा यांनी संस्कृतमधील इतर अनेक पुस्तके प्रकाशित केली आहेत ज्यामध्ये श्यामस्य माता, विवेकानंदस्य विचारसौंदर्यम्, वेदकालीन स्त्रीरत्नानि, स्मृतिवचनानि, स्मृतिप्रतिपादित न्याय:, विवेकरत्नानि, प्रकाशमार्गा : अशी अनेक पुस्तके संस्कृतमध्ये रचली व अनुवादित केलेली आहेत. तर ‘प्राचीन भारतीय समाज’, ‘सूर्य शक्ती और मानव’, ‘कौटिलीय अर्थशास्त्र’, ‘स्मृतीग्रंथ – भाग १ और २’ ही त्यांची हिंदी भाषेतील पाच पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

  त्यांच्या मराठीतील पुस्तकांमध्ये अनमोल विचार ठेवा – नचिकेता (लेखांचा संग्रह), लावण्यखणी (मराठी लावणी गाण्यांचा संग्रह), कणखरबाणा राणी

अहिल्या (अहिल्याबाई होळकर यांचे चरित्र), मृद्गंध (ग्रामीण मराठी भाषेतील कवितांचा संग्रह), एक पाती गवताची (ललित लेखसंग्रह), प्रीतसुधा, आरसपाणी-जीवनगाणी (मानवी जीवनावरील कवितांचा संग्रह), गोड-गोड पापा (बालकवितांचा संग्रह), सर्ग-निसर्ग, संतोष, उत्कर्ष, पूर्वा, सृष्टीगंध, युगंधरा (निसर्गावरील कविता), नाथा पंढरीनाथा, ईश भाग्येश (देवभक्तीपर), मंगेश, आंदण (प्रासंगिक), रूप-स्वरूप (राधाकृष्ण), अलवार, मधुश्री (ऋतू), सुधांशु (चंद्र), दिव्यांतरी (सूर्य), बकुळफुले, अळुमाळु, सुरभी, कामिनी (फुलांवरील कविता), खाणाखुणा (पशु), वैष्णवी (पक्षी), नादश्रुती, श्वेता (तिच्यावरील प्रीत कविता), स्वामिनी (स्त्रीजीवन - भाग १), मृणालिनी (स्त्रीजीवन - भाग २), प्रमिला (धरती-आकाश), लाघव वेळा (सकाळ-संध्याकाळ), मनमंदिरा, तेजशलाका, उदय, मंजुभारती (जीवनपर कविता), प्रियतमा शुभांगी, नेहा, सुधीर (त्याच्यावरील प्रीत कविता), मन्मनी, इंदुमती, मंजुश्री, मानसी (ललितलेख), बोल बरवे, मनस्विनी, हृदयस्पर्शी (रसिक प्रतिक्रिया - कवीश्वर), प्रतिसाद, रसिकवरा, हृदयतरंग, अनुबंध (अन्य रसिक प्रतिक्रिया), गंधराणी (मिश्र कविता), श्रावणी (पाऊस कविता), उल्का (गझल), तेंव्हा (वेळा), नभ मोजताना (धरती-आकाश), जरा रेंगाळले (वाट), यांचा समावेश आहे.

याशिवाय विज्ञानातील संस्कृत, स्मृती धारा भाग-१ आणि भाग २, चतुरंग, शोधामृत, संस्कृत मराठी उखाणे, गौरवगाथा सूर्याची, जीवनचिंतन, भावमंजूषा, विचारकणिका, वेदकालीन स्त्रीरत्ने आणि अणुविज्ञानातील झंझावात - डॉ. अनिल काकोडकर, प्राचीन भारतीय समाज. ही पुस्तके देखील प्रकाशित आहेत. त्यांचे मराठीमध्ये 'मंजु मंजिरी' आणि 'सर्ग निसर्ग' नावाने ऑडिओ कवितासंग्रहही प्रकाशित झालेले आहेत.

प्रकाशनाच्या वाटेवरील पुस्तके -

(राधाकृष्ण) - श्रीरंग, कृष्णकांत, (मिश्र कविता) - कवडसा, मृण्मयी, अबोली, (ऋतू) - सहा सोहळे, (रंग) - रंगतनु, (सर्वोत्कृष्ट कविता) - माझी कविता.

मिळालेले पुरस्कार :

पुरस्काराचे नाव आणि वर्ष –

- कोकण मराठी साहित्य परिषदेचा अत्यंत मानाचा २०२२–२३ चा ललित गद्य विभागातील द्वितीय क्रमांकाचा सौ. लक्ष्मीबाई व राजाभाऊ गवांदे पुरस्कार 'एक पाती गवताची' या ललितलेखसंग्रहास प्राप्त झाला आहे.
- शिक्षाश्री सन्मान – २०२४
- स्व. वा.ना. उत्पात स्मृती पुरस्कार – २०२३
- परळी भूषण पुरस्कार २०२३
- मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय २०२३ पुरस्कार (गौरव गाथा सूर्याची साठी)
- संस्कृत भाषा सभा नाशिक, महाराष्ट्र तर्फे डॉ. व्ही. एम. गोगटे स्मृती पुरस्कार २०२३
- अखिल ब्राह्मण मध्यवर्ती संस्था, नाशिक २०२२ तर्फे सन्मान आणि सत्कार
- अखिल देशस्थ ऋग्वेदी ब्राह्मण मध्यवर्ती मंडळ, वडोदरा तर्फे ''साहित्य रत्न'' पुरस्कार २०२२
- सरस्वतीदेवी विद्या विकास ट्रस्ट पुरस्कार २०२२
- प्रेमचंद सन्मान २०२२
- अणुविज्ञानातील झंझावात : डॉ. अनिल काकोडकर – ३ राज्यस्तरीय पुरस्कार प्राप्त
- महात्मा फुले राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार (महाराष्ट्र साहित्य प्रतिष्ठान) २०२१
- राज्यस्तरीय संत नामदेव चरित्र साहित्य पुरस्कार २०२०
- लेखक सुनील रंगराव देसाई राज्यस्तरीय बाल–साहित्य पुरस्कार २०१९
- संस्कृतसाठी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार २०२०
- राष्ट्रपती पुरस्कार विजेते दिवंगत व्ही.डी. सर्जे गुरुजी प्रतिष्ठानचा जीवन गौरव पुरस्कार २०१८

- पत्रकार उत्कर्ष समिती (मुंबई)चा राज्यस्तरिय आदर्श शिक्षक पुरस्कार २०२७
- शेतकरी शिक्षण प्रसारक मंडळ आष्टी जि. बीड (महाराष्ट्र) चा राज्यस्तरीय आदर्श पुरस्कार
- द्वारका प्रतिष्ठानचा राज्यस्तरीय सर्वोत्कृष्ट प्रशासक पुरस्कार
- गोस्वामी संत तुलसीदासकृत रामचरित मानस पुरस्कार २०२६
- राज्यस्तरीय दैनिक भास्कर महिला पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय लोकमत सखी सम्राज्ञी पुरस्कार २०१२
- दिल्ली संस्कृत अकादमी, अखिल भारतीय-नवोदित - संस्कृत कवि प्रतियोगिता पुरस्कार २०१२
- लोकमत माझी आई पुरस्कार २०१२
- राज्यस्तरीय महिला गौरव पुरस्कार २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - संहितालेखन प्रथम पारितोषिक २०११
- संस्कृत नाट्य महोत्सव - नाट्य द्वितीय पारितोषिक २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०११
- राज्यस्तरीय विद्यारत्न पुरस्कार २०१०
- S.N.D.T. महिला विद्यापीठ, सर्वतृतीया २००१
- मध्यप्रदेश संस्कृत अकादमी राष्ट्रीय निबंध रचना पुरस्कार १९९८
- महाराष्ट्र राज्यशासन संस्कृत प्राविण्य पुरस्कार १९९८

- **Digital Content :**

अ.क्र.	तपशील	लिंक
१	सखी सह्याद्री मुलाखत, दि. १०-१०-२०२४	https://www.facebook.com/share/v/FmEuAjAVeKGrunYB/?mibextid=WC7FNe
२	सोनाली नवांगुळ, डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमीचा अनुवादासाठी पुरस्कार	https://www.loksatta.com/pune-news/sonali-nawangul-dr-manjusha-ku-lakarni-sahitya-akademi-award-for-translation-akp-94- 2600116 ?utm_source=whatsapp_web & utm_medium =social& utm_campaign=socialsharebuttons
३	''आपल्यालाच आपला प्रकाश होता आलं पाहिजे.'' साहित्य अकादमीचा पुरस्कार मिळाल्या नंतर मंजुश्री यांनी दिलेला हा संदेश आपल्या सर्वांसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या डॉ. मंजूषा कुलकर्णी MaxWoman वर.	https://youtu.be/Lqu-YF4G-rw
४	डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार	https://www.madhyamvruttseva.com/डॉ-मंजूषा-कुलकर्णी-यांचा/

५	महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे ट्वीट	<https://twitter.com/mah a_governor/status/ @maha_governor 1439559856764030979 ?s=08 <https://twitter.com/mah a_governor/status/143955 9859536482304?s=08
६	संस्कृत भाषाव्रताचा सन्मान 'प्रकाशवाटा' या डॉ. प्रकाश आमटे यांच्या आत्मचरित्राचा संस्कृत अनुवाद डॉ. कुलकर्णी यांनी 'प्रकाशमार्गा:'	https://www.loksatta.com //lokrang/sahitya- akademi-award-for- translation-autobiography- of-prakash- amte-poet-prof-dr- manjusha-kulkarni- prakashwata-zws- 70-2612674/lite/ ?utm_source=whatsapp_ web&utm_medium=social& utm_campaign=socials harebuttons
७	https://mr.wikipedi a.org	https://mr.wikipedia.org/ wiki/मंजूषा_कुलकर्णी
८	प्रा.डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांचा महाराष्ट्र राज्याच्या मा. राज्यपालांच्या हस्ते अभिनव साहित्यिक विक्रम केल्याबद्दल सत्कार	https://youtu.be/ 6x7BRzz_seo

९	प्रशासक आणि संस्कृत विद्वान - डॉ. मंजूषा कुलकर्णी यांच्याशी भेट (डीडी न्यूजद्वारे)	https://youtu.be/7a5dNUZKnRk
१०	@MahaGovtMic	https://twitter.com MahaGovtMic/status 1476551366352924672?s=08
११	कवयित्री डॉ.मंजूषा कुलकर्णी यांचा जागतिक काव्य विक्रम केल्याबद्दल राज्यपालांच्या हस्ते सत्कार 'साहित्यिक व संतांनी देश एकसूत्रात बांधला' भगतसिंह कोश्यारी	https://twitter.com/InfoVidarbha/status/1418559733921816580?s=20
१२	साहित्याच्या पारावर डॉ. मंजूषा कुलकर्णी सखी सह्याद्री - डीडी सह्याद्री दूरदर्शन मुंबई	https://youtu.be/VEJcY4GX7tg
१३	सखी सह्याद्री	<https://youtu.be/ITLxInwuJc ; https:/ youtu.be/7a5dNUZKnRk
१४	खास कार्यक्रम / नवदुर्गासह डॉ.मंजूषा कुलकर्णी / नवरात्री स्पेशल / सकाळ मीडिया	https://youtu.be/m1Ot_LzxI4k

१५	मनीषा नवपुते यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=126653335052919&id=100015176343763&sfnsn=wiwspwa
१६	संजीव खानझोडे यांची फेसबुक पोस्ट	https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4429100480484776 id=100001546044035 sfnsn=wiwspwa
१७	ऑडिओ अल्बम - "सर्ग_निसर्ग" ऑडिओ अल्बम - "मंजुमंजिरी"	<https://vy6s8.app.goo.gl/NKnJ> https://vy6s8.app.goo.gl/A8Z5
१८	Special Screening of 100th Episode of Mann Ki Baat from Raj Bhavan	https://www.youtube.com/live/7-dyWQaLA?si=mid7qSf_HIM6WQ8q
१९	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग - १	https://youtu.be/TrNMBV_ysf8?feature=shared
२०	स्वामी विवेकानंद व्याख्यान : भाग -२	https://youtu.be/NpvMk-Pu4dOs?si=typfHtOvNg-1hDXgT

सारांश :

- एकूण अनुभव (शैक्षणिक) : २२ वर्षे
- एकूण अनुभव (प्रशासकीय) : १३ + वर्षे
- व्याख्याने आणि भाषणे : १००० पेक्षा जास्त
- प्रवचने : ५०० हून अधिक
- शोधनिबंध प्रकाशित : १०० हून अधिक
- स्वलिखित पुस्तके (प्रकाशित) : ९४
- स्वलिखित पुस्तके (आगामी) : ९
- संशोधन प्रकाशने : १६
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत सहभाग (आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि राज्यस्तरीय) : ४०
- परिषद / सेमिनार / कार्यशाळेत स्रोत-व्यक्ती / तज्ज्ञ म्हणून सहभाग : २०० हून अधिक
- पुरस्कार : २०० पेक्षा जास्त
- मिळालेल्या शिष्यवृत्ती : ९
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. पदवी प्राप्त विद्यार्थी : ०५
- डॉ. मंजूषा यांच्या मार्गदर्शनात पीएच.डी. संशोधन कार्य सुरू असलेले विद्यार्थी : ०४

• • •